Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga võetakse Eestis kasutusele Euroopa puudega inimese kaart ja Euroopa puudega inimese parkimiskaart (edaspidi ka *Euroopa Liidu puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi direktiiv* või *direktiivid*)[1][2]. Kaardid võimaldavad puudega inimesel kasutada teistes Euroopa Liidu liikmesriikides viibimisel sealseid puudest tulenevaid eritingimusi, eeliskohtlemist ja parkimisõigusi samadel tingimustel nagu selle liikmesriigi puudega inimesed. Euroopa puudega inimese kaardi ja Euroopa puudega inimese parkimiskaardi saamise õigus laieneb lisaks Euroopa Liidu kodanikele ka liikmesriigis seaduslikult elavatele kolmandate riikide kodanikele (sh kodakondsuseta inimestele). Samuti saavad teiste liikmesriikide antud kaartide omanikud kasutada Eestis siin ette nähtud vastavaid eritingimusi või eeliskohtlemist.

Euroopa puudega inimese kaart asendab senise riigisisese puudega isiku kaardi ja see antakse digitaalsel või füüsilisel kujul. Euroopa puudega inimese parkimiskaart asendab senise Eestis antava parkimiskaardi, kuid jätkuvalt tunnustatakse ka teeliikluse konventsiooni täiendava Euroopa kokkuleppega liitunud riikide antud parkimiskaarte ja Ühendkuningriigi antud parkimiskaarti. Mõlema kaardi andmine koondatakse Sotsiaalkindlustusametisse, et kaartide taotlemine ja andmine oleks üle Eesti ühtne ja inimese jaoks võimalikult lihtne. Eelnõuga sätestatakse kaartide andmise, kasutamise, tunnustamise, kontrollimise ja kehtetuks tunnistamise kord ning kaartidega seotud andmetöötluse põhimõtted. Kaartide kasutuselevõtuga kohandatakse ka muuseumikülastuse ja ühistranspordi soodustuste tõendamise korda. Eelnõuga ei kehtestata teenuseosutajatele kohustust luua uusi vabatahtlikke soodustusi, kuid olemasolevaid puudest tulenevaid eritingimusi või eeliskohtlemist tuleb võimaldada teiste liikmesriikide kaardiomanikele samadel tingimustel nagu Eesti kaardiomanikele.

Eelnõuga võetakse kasutusele terminid, mis on seni olnud õiguslikult määratlemata ja mille määratlemise vajadus tuleneb direktiivi ülevõtmisel kasutatavatest mõistetest.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Seaduseelnõu väljatöötamise toetamiseks tegi Trinidad Wiseman OÜ 2026. aasta I poolaastal teenusedisaini analüüsi[3], mille eesmärk oli direktiividest tulenevaid nõudeid arvestades välja töötada terviklik tulevikulahendus puudega inimese kaardi ja puudega inimese parkimiskaardi andmiseks ning valideerimiseks. Analüüsi kaasati erinevate ministeeriumite, rakendusasutuste, kaartide andmisega seotud asutuste ja sihtrühma esindajad.

[1] Euroopa puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi direktiiv: Direktiiv - EL - 2024/2841 - EN - EUR-Lex
[2] Direktiiv, millega laiendatakse kaartide direktiivi liikmesriigis seaduslikult elavatele kolmanda riigi kodanikele: Direktiiv - 2024/2842 - EN - EUR-Lex
[3] Teenusedisain avalikustati septembris 2026 ja on kättesaadav siin: PIKPAK_Lopparuanne.pdf

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna puudega inimeste õiguste poliitika juht Kadri Mets (kadri.mets@sm.ee) ja sama osakonna nõunik Kristel Vallsalu (kristel.vallsalu@sm.ee) ning analüüsiosakonna analüütik Priit Laanoja (priit.laanoja@sm.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Kristella Kukk (kristella.kukk@sm.ee).

Eelnõu koostamisse on olnud kaasatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ühistranspordi osakonna juhataja Andres Ruubas (andres.ruubas@agri.ee) ja sama osakonna juhtivspetsialist Katrin Tambur (katrin.tambur@agri.ee) ning nõunikud Aini Proos (aini.proos@agri.ee) ja Ann Saks (ann.saks@agri.ee). Samuti on eelnõu koostamisse olnud kaasatud Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste osakonna muuseuminõunik Marju Reismaa (marju.reismaa@kul.ee) ning Kliimaministeeriumi teede- ja raudteeosakonna nõunik Hindrek Allvee (hindrek.allvee@kliimaministeerium.ee), sama osakonna peaspetsialist Mait Klein (mait.klein@kliimaministeerium.ee) ning veondus ja liikuvusvaldkonna juht Margus Tähepõld (margus.tahepold@kliimaministeerium.ee)

Eelnõu koostamisse on olnud kaasatud SKA sotsiaal- ja erihoolekande osakonna ekspertiisitalituse juhataja Kalev Härk (kalev.hark@sotsiaalkindlustusamet.ee) ja sama talituse teenuseomanik Mariliis Raidma (mariliis.raidma@sotsiaalkindlustusamet.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeletoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (virge.tammaru@fin.ee)

1.3. Märkused

Eelnõu on otseselt seotud EL-i õigusega, kuivõrd eelnõuga võetakse üle Euroopa Liidu puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi direktiiv.

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga, mille kohaselt esitatakse Vabariigi Valitsusele hiljemalt 2026. aasta IV kvartalis puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse eelnõu direktiivide (EL) 2024/2841 ja 2024/2842 ülevõtmiseks. Direktiivide ülevõtmiseks vajalikud seaduse muudatused tuleb vastu võtta ja avaldada hiljemalt 5. juuniks 2027 ja neid tuleb kohaldada alates 5. juunist 2028. Enne 5. juunit 2028 välja antud puudega inimese parkimiskaardid tuleb asendada Euroopa puudega inimese parkimiskaartidega hiljemalt 5. detsembriks 2029.

Eelnõu on seotud 2028.–2031. aasta riigieelarve strateegiaga.

Eelnõu kohaselt muudetakse järgmisi seadusi:
1) puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus (PISTS) avaldamismärkega RT I, 30.06.2026, 21;
2) liiklusseadus (LS) avaldamismärkega RT I, 11.07.2026, 45;
3) muuseumiseadus (MuuS) avaldamismärkega RT I, 12.07.2025, 22;
4) ühistranspordiseadus (ÜTS) avaldamismärkega RT I, 18.12.2025, 21.

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs seletuskirja punktis 6.3.

Eelnõukohane seadus mõjutab halduskoormust. Täpsem halduskoormuse muutuste kirjeldus on esitatud seletuskirja punktis 6.4.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduse eesmärk on võtta Eestis kasutusele Euroopa puudega inimese kaart ja Euroopa puudega inimese parkimiskaart, tagada teistes Euroopa Liidu liikmesriikides antud kaartide tunnustamine Eestis ning võimaldada kaartide alusel puudega inimestele teises liikmesriigis juurdepääs puude alusel antavatele eritingimustele ja eeliskohtlemisele. HÕNTE § 1 lõike 2 punkti 2 kohaselt ei ole eelnõule koostatud väljatöötamiskavatsust, kuna eelnõuga rakendatakse Euroopa Liidu õigust ja direktiivide eelnõude menetlemisel on sisuliselt käsitletud väljatöötamiskavatsuses analüüsitavaid küsimusi, sealhulgas lahendatavat probleemi ja selle põhjuseid, eesmärke, võimalikke lahendusi ja nende mõjusid ning kavandatava regulatsiooni rakendamisega seotud küsimusi. Direktiivi õiguslikuks aluseks on EL-i toimimise lepingu artikli 114 lõige 1, mis võimaldab võtta õigus- ja haldusnormide ühtlustamise meetmeid, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine. Nimetatud lõige sätestab, et seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu liikmesriikides nii õigus- kui ka haldusnormide ühtlustamiseks meetmeid, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine.

Euroopa Liidu puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi direktiiv on osa Euroopa puudega inimeste õiguste strateegia 2021–2030[4] elluviimise ja tegevuste intensiivistamise kavast. Direktiiv väljendab strateegia eesmärki võimaldada puudega inimestele vaba liikumist Euroopa Liidus, vähendades takistusi, mis tulenevad puude staatuse erinevast tunnustamisest liikmesriikides ning tagades neile teistes liikmesriikides lühiajalisel viibimisel võrdsema juurdepääsu puude alusel pakutavatele soodustustele ja muudele õigustele.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse PISTS-i.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse PISTS § 1 lõiget 1, milles sätestatakse seaduse reguleerimisala. Reguleerimisalasse lisatakse Euroopa puudega inimese kaardi saamise tingimused ja kord seoses direktiivi ülevõtmisest tulenevate seadusemuudatustega.

Eelnõu § 1 punktiga 2 sõnastatakse olulisel määral ümber PISTS § 2^5. Paragrahvis sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi mõiste, A-tähe kaardile kandmise tingimused ning volitusnormid kaardi vormi, tehnilise kirjelduse, andmekoosseisu, andmise ja kehtetuks tunnistamise korra kehtestamiseks. Kaardi andmist, kehtetuks tunnistamist ja kasutamisala käsitlevad sätted koondatakse eelnõuga seadusesse lisatavasse 2^1. peatükki.

Lõikes 1 esitatakse Euroopa puudega inimese kaardi definitsioon. Euroopa puudega inimese kaart on Euroopa Liidu liikmesriigi pädeva asutuse antud füüsiline või digitaalne dokument, mis tõendab selle omaniku õigust kasutada avaliku sektori asutuste või eraettevõtjate poolt pakutavaid puudest tulenevaid eritingimusi või eeliskohtlemist liikmesriikides, kus sellised õigused on ette nähtud. Euroopa puudega inimese kaart ei loo uusi õigusi ega asenda liikmesriikide puude tuvastamise süsteeme, vaid võimaldab kaardiomajatel liikmesriikides

[4] Union of equality - Publications Office of the EU; Enhancing the strategy for the rights of persons with disabilities up to 2030.

reisides saada samu eritingimusi või eeliskohtlemist, mida kohaldatakse asjaomases liikmesriigis selle riigi puudega inimestele.

Lõikes 2 sätestatakse volitusnorm, mille alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega Euroopa puudega inimese kaardi füüsilise ja digitaalse vormi, tehnilise kirjelduse, kaardile kantavate andmete loetelu ning kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise korra.

Volitusnormi täiendamisel lähtutakse direktiivi I lisas sätestatud Euroopa puudega inimese kaardi kohustuslikest vormi- ja kujundusnõuetest, mille eesmärk on tagada kogu Euroopa Liidus ühtse, turvalise ja kergesti äratuntava kaardi kasutamine. Muu hulgas nähakse ette, et kaardi füüsiline versioon sisaldab ruutkoodi ja muid turvaelemente, mis võimaldavad ennetada pettusi ning kontrollida kaardi ehtsust. Täpsemad tehnilised nõuded kehtestatakse Euroopa Komisjoni delegeeritud õigusaktidega.

Volitusnorm võimaldab võtta riigisiseselt üle Euroopa Liidu õigusest tulenevad nõuded ning kehtestada Euroopa puudega inimese kaardi tehnilised ja sisulised tingimused. Nimetatud nõuded kavandatakse kehtestada sotsiaalministri 18. juuni 2019. a määruses nr 43 „Puudega isiku kaardile ja pensionitunnistusele kantavate andmete loetelu ning kaardi väljastamise kord“, mida muudetakse Euroopa puudega inimese kaardi regulatsiooni rakendamiseks.

Volitusnorm hõlmab ka digitaalse kaardi suhtes kohaldatavaid nõudeid, sealhulgas andmekaitse, turvalisuse ja koostalitlusvõime tagamist kooskõlas direktiivi ning isikuandmete kaitse üldmääruse põhimõtetega. Samuti sätestatakse volitusnormi alusel Euroopa puudega inimese kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise täpsem kord.

Euroopa puudega inimese kaardile kantakse isikuandmed, mistõttu kujutab kaardi andmine, haldamine ja kasutamise kontrollimine endast isikuandmete töötlemist. Kaardi andmiseks vajalikke andmeid töödeldakse sotsiaalkaitse infosüsteemis (SKAIS). Andmete töötlemise õiguslik alus tuleneb sotsiaalseadustiku üldosa seadusest ja selle alusel kehtestatud sotsiaalkaitseministri 5. märtsi 2019. a määrusest nr 12 „Sotsiaalkaitse infosüsteemi põhimäärus“ koostoimes käesolevas seaduses sätestatud kaardi väljastamise ülesandega. Sotsiaalkaitse infosüsteemi põhimääruse § 1 lõike 2 kohaselt on infosüsteemi pidamise eesmärk Sotsiaalkindlustusameti seadustest tulenevate avalike ülesannete täitmine. Põhimääruse § 7 lõike 1 punktid 1 ja 8 näevad ette isiku üldandmete ning puudega isiku kaardi andmise andmete töötlemise. Isiku üldandmete koosseis on täpsustatud põhimääruse §-s 8, mille lõike 2 kohaselt kasutatakse neid andmeid Sotsiaalkindlustusameti seadustest tulenevate ülesannete täitmiseks. Seega on kaardi andmiseks vajalike isiku üldandmete töötlemine hõlmatud SKAIS-i olemasoleva andmetöötluse raamistikuga.

Seda raamistikku täiendab käesoleva seaduse § 14^4, milles sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi menetlusega seotud isikuandmete töötlemise erisused, sealhulgas andmete töötlemise eesmärgid, Sotsiaalkindlustusameti õigus teha menetluseks vajalikke päringuid ning kasutada isikut tõendavate dokumentide andmekogust saadud näokujutist või fotot kaardile kandmiseks. Samuti reguleeritakse selles paragrahvis isikuandmete edastamist ning kaardi kasutamise õiguspärasuse kontrollimise ja väärkasutuse tuvastamisega seotud andmetöötlust. Käesolevas lõikes sisalduv volitusnorm ei loo iseseisvat isikuandmete töötlemise alust, vaid võimaldab kehtestada kaardi vormi, tehnilise kirjelduse, kaardile kantavate andmete loetelu ning kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise täpsema korra. Kaardile kantavate andmete loeteluga määratakse kindlaks, millised kaardi andmiseks õiguspäraselt töödeldavatest andmetest kantakse kaardile.

Lõikes 3 sätestatakse A-tähe Euroopa puudega inimese kaardile kandmise tingimused. Direktiiv võimaldab liikmesriigil kanda Euroopa puudega inimese kaardile A-tähe, kuid selle kasutuselevõtmine ei ole kohustuslik. A-tähe eesmärk on näidata, et kaardiomanikul on suurem toetusvajadus ja tal võib sellest tulenevalt olla õigus saatjale või abistajale ette nähtud eritingimustele või eeliskohtlemisele, näiteks juhul, kui teenuse kasutamisel võimaldatakse puudega inimese saatjale tasuta või soodustingimustel sissepääsu. Eestis võetakse A-täht kasutusele ja see kantakse kaardile, kui inimesel on Sotsiaalkindlustusameti poolt tuvastatud sügav puue või raskele puude raskusastmele vastav nägemisfunktsiooni kõrvalekalle. A-tähe kaardile kandmine seotakse olemasoleva puude raskusastme tuvastamisega, mistõttu ei ole selleks vaja eraldi hindamismenetlust. See võimaldab kasutada puude raskusastme tuvastamisel juba olemasolevat teavet ja väldib täiendava halduskoormuse tekkimist inimesele ja töökoormuse tekkimist Sotsiaalkindlustusametile. A-täht ei ole mõeldud inimese konkreetse kõrvalabi- või teenusevajaduse hindamiseks ega tõendamiseks. Selle alusel ei määrata näiteks viipekeeletõlgi vajadust ega otsustata õigust kohaliku omavalitsuse korraldatavale tugiisikuteenusele või isikliku abistaja teenusele. A-tähe tähendus piirdub Euroopa puudega inimese kaardi kasutamisel saatja või abistajaga seotud eritingimuste ja eeliskohtlemise, sealhulgas vastavate soodustuste kasutamisega.

A-tähe kasutuselevõtt on seotud ka vajadusega säilitada puudega inimestele ja nende saatjatele kehtivad ühistranspordi- ja muuseumikülastuse soodustused. Kuna Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtmisel ei saa soodustuste andmist siduda üksnes Eesti riigisisese puude raskusastme või puude liigiga, võimaldab A-täht siduda saatjale ette nähtud soodustused ühtse kaardile kantava tunnusega. A-tähe kaardile kandmise tingimuste määramisel on lähtutud eesmärgist, et inimesed, kellel on kehtiva korra alusel õigus vastavatele soodustustele, ei kaotaks Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtu tõttu seniseid soodustusi.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse seadust 2^1. peatükiga, milles reguleeritakse Euroopa puudega inimese kaardi kohaldamisala, andmist ja kehtetuks tunnistamist, kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise menetluses isikuandmete töötlemist, valideerimisrakenduse kasutamist ning kaardi alusel pakutavate eritingimuste ja eeliskohtlemise kohta teabe kättesaadavaks tegemist.

Paragrahvis 14^1 sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi kohaldamisala.

Lõikes 1 sätestatakse, et teise Euroopa Liidu liikmesriigi pädeva asutuse antud Euroopa puudega inimese kaart kehtib Eestis lühiajaliselt viibiva Euroopa Liidu kodaniku või kolmanda riigi kodaniku suhtes. Kaart kehtib ka sellisele kolmanda riigi kodanikule, kes elab seaduslikult mõnes Euroopa Liidu liikmesriigis ja kellele selle liikmesriigi pädev asutus on väljastanud Euroopa puudega inimese kaardi. Kolmanda riigi kodaniku all peetakse silmas ka kodakondsuseta inimesi. Lisaks nähakse ette, et liidu liikuvusprogrammis osaleva inimese puhul kehtib nimetatud kaart kogu programmis osalemise aja vältel, sealhulgas juhul, kui programmi kestus ületab lühiajalise viibimise aja.

Euroopa Liidu kodanikuks kõnealuse sätte tähenduses on Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik.

Lühiajalise viibimise all peetakse silmas kuni kolmekuulist viibimist Eestis. Lühiajaline viibimine on Eesti õigusruumis defineeritud Euroopa Liidu kodaniku seaduse §-s 7, mille järgi on Euroopa Liidu kodanikul õigus Eestis viibida kehtiva reisidokumendi või isikutunnistuse alusel. Kui inimene viibib Eestis üle kolme kuu, on tal Euroopa Liidu kodaniku seaduse alusel kohustus registreerida oma elukoht rahvastikuregistri seaduses sätestatud korras.

Liidu liikuvusprogrammis osaleva isiku puhul kehtib Euroopa puudega inimese kaart kogu programmis osalemise aja vältel, sealhulgas juhul, kui programmi kestus ületab lühiajalise viibimise aja. Selline regulatsioon on vajalik, et tagada puudega inimestele liidu sees liikumise ja osalemise võimaluste tegelik kasutamine ning vältida olukorda, kus kaardi kehtivus katkeks üksnes viibimise kestuse tõttu.

Liidu liikuvusprogrammid hõlmavad programme, mille eesmärk on toetada inimeste liikumist teise liikmesriiki kindlaksmääratud ajaks hariduse, koolituse, kutsealase, ühiskondliku või kultuurilise tegevuse eesmärgil, näiteks Euroopa solidaarsuskorpuse programm või programm „Erasmus+".

Lõike 2 kohaselt laieneb kaardi kehtivus puudega inimestele, nende saatjatele või abistajatele või abiloomadele pakutavatele eritingimustele või eeliskohtlemisele, mida avaliku sektori asutused ja eraettevõtjad võimaldavad erinevate teenuste, tegevuste ja rajatiste kasutamisel.

Eritingimused ja eeliskohtlemine on direktiivis kasutatud koondmõistena ning nende vahel ei ole ette nähtud ranget sisulist piiri. Eritingimusena võib käsitada eelkõige teenuse, tegevuse või rajatise kasutamiseks puudega inimese vajadustest lähtuvat kohandatud tingimust või tuge, näiteks ligipääsetavat istekohta, isiklikku abi, abivahendi kasutamise võimalust või abilooma lubamist. Eeliskohtlemisena võib käsitada eelkõige soodsamat või eelisjärjekorras kohtlemist, näiteks tasuta või soodushinnaga sissepääsu, eelisjuurdepääsu või eelisistekohta. Mõlemal juhul on tegemist puudega inimesele või temaga seotud saatjale, abistajale või abiloomale võimaldatava soodsama või tema vajadusi arvestava tingimuse või kohtlemisega.

Punktis 1 nimetatud teenused Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 57 tähenduses vastavad Euroopa Liidu toimimise lepingus[5] sätestatud teenuste mõistele. Tegu on teenustega, mida osutatakse tavaliselt tasu eest ja mis ei kuulu kaupade, kapitali ega isikute vaba liikumise sätte alla. See hõlmab näiteks turismiteenuseid (hotellid, majutus), kultuuriteenuseid (muuseumid), meelelahutusteenuseid (kontserdid, festivalid) ning spordi- ja vabaajateenuseid. Praktikas tähendab see seda, et kui näiteks mõne kontserdi korraldaja võimaldab puudega inimestele odavamat piletihinda, on tal kohustus pakkuda seda kõikidele Euroopa puudega inimese kaardi omanikele.

Punktis 2 nimetatud reisijateveoteenuste all on silmas peetud kõiki teenuseid, mille eesmärk on vedada inimesi ühest kohast teise. See hõlmab nii avaliku kui ka erasektori pakutavaid transporditeenuseid ja kõiki transpordiliike. See tähendab, et kui mõni reisijateveoteenuse osutaja pakub puudega inimestele eritingimusi või eeliskohtlemist (nt tasuta või soodsam pilet), tuleb neid anda ka teise liikmesriigi Euroopa puudega inimese kaardi omanikule.

Punktis 3 nimetatud muudes avalikkusele suunatud tegevustes osalemine või rajatiste kasutamine, sealhulgas ka juhul, kui seda võimaldatakse tasuta, hõlmab kõiki muid olukordi, mis ei mahutu punktides 1 ja 2 nimetatud teenuste alla. Praktikas võivad siia alla kuuluda näiteks avalike ruumide või rajatiste (nt spetsiaalselt kohandatud rannaalad) eritingimused (nt ligipääs ratastooliga, reserveeritud kohad, eraldi sissepääs), kui neid tingimusi võimaldatakse Euroopa puudega inimese kaardi alusel.

Lõikes 3 sätestatakse, et kui punktides 1–3 nimetatud teenuste, tegevuste või rajatiste kasutamisel pakutakse eritingimusi või eeliskohtlemist Euroopa puudega inimese kaardi omaniku saatjale või abistajale või tema abiloomale, tuleb samu eritingimusi või

[5] Euroopa Liidu toimimise leping | EUR-Lex.

eeliskohtlemist võimaldada ka teiste liikmesriikide antud Euroopa puudega inimese kaardi omanike saatjatele või abistajale või abiloomadele. Direktiiv lähtub põhimõttest, et puudega inimesel peab olema võimalik kasutada talle ette nähtud õigusi ja hüvesid, sealhulgas juhul, kui see eeldab saatja või abilooma kaasamist. Seetõttu hõlmab kaardi vastastikune tunnustamine ka neid isikuga vahetult seotud toetavaid elemente. Praktikas tähendab see seda, et kui liikmesriigis on ette nähtud näiteks saatja või abistaja tasuta või soodustingimustel osalemine, eraldi ligipääs või abilooma viibimine teenuse osutamise kohas, tuleb samaväärne kohtlemine tagada ka teise liikmesriigi antud kaardi omaniku puhul.

Lõikes 4 sätestatakse, et kui eritingimus või eeliskohtlemine laieneb puudega inimese saatjale, abistajale või abiloomale, tuleb seda samadel tingimustel võimaldada ka teise liikmesriigi antud kaardi omaniku saatjale, abistajale või abiloomale.

Lõikes 5 sätestatakse valdkonnad, millele Euroopa puudega inimese kaardiga seotud õigused ei laiene. Direktiivi kohaldamisalast on välja jäetud Euroopa Liidu õigusaktide kohaldamisalasse kuuluvad sotsiaalkindlustushüvitised, sotsiaalkindlustuse, sotsiaalkaitse ja tööhõive valdkonna rahalised ja mitterahalised hüvitised, sotsiaalabi, puudega inimeste pikaajaliseks kaasamiseks, habilitatsiooniks või rehabilitatsiooniks mõeldud teenused ning teenused ja soodustused, mille saamine sõltub individuaalse vajaduse hindamisest või lisatingimuste täitmisest. Selliste õiguste võimaldamine eeldab üldjuhul inimese olukorra individuaalset hindamist või kuulumist konkreetse liikmesriigi sotsiaalkaitsesüsteemi ning nende eesmärk ei ole tagada lühiajaliselt teises liikmesriigis viibivate inimeste võrdset kohtlemist. Seetõttu ei kuulu need direktiivi ega Euroopa puudega inimese kaardi kohaldamisalasse.

Paragrahvis 14[2] sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi andmise tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, et Euroopa puudega inimese kaardi annab ja tunnistab kehtetuks SKA. Sellega täidetakse direktiivist tulenevat kohustust määrata Euroopa puudega inimese kaardi andmiseks pädev asutus.

SKA määramine pädevaks asutuseks on põhjendatud, sest SKA tuvastab puude raskusastme ja annab kehtiva õiguse alusel ka riigisisese puudega inimese kaardi. Euroopa puudega inimese kaardi andmise sidumine puude raskusastme tuvastamise menetlusega võimaldab kasutada olemasolevaid menetlusi, infosüsteeme ja kompetentsi ning tagab inimesele lihtsa ja arusaadava asjaajamise.

Lisaks võimaldab see tagada Euroopa puudega inimese kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise ühtse korralduse, vähendada inimese halduskoormust ning vältida Sotsiaalkindlustusametis dubleerivate menetluste ja nendega seotud töökoormuse tekkimist Eelnõu ettevalmistamisel tehtud teenusedisaini käigus leiti samuti, et kaardi andmine SKA kaudu toetab kasutajale sujuvat ja loogilist teenuseteekonda, kuna kaart on otseselt seotud puude raskusastme tuvastamisega.

Lõikes 2 sätestatakse, et SKA annab Euroopa puudega inimese kaardi nii digitaalsel kui ka füüsilisel kujul. Euroopa puudega inimese digikaart luuakse puude raskusastme tuvastamisel automaatselt ning selle saamiseks ei pea inimene eraldi taotlust esitama. Füüsiline kaart antakse inimese taotluse alusel. Seejuures on kavas lahendada taotlemine tehniliselt võimalikult lihtsalt, näiteks võimaldades inimesel märkida taotluses füüsilise kaardi soovi. Seega on tal võimalik valida, kas kasutada digikaarti, füüsilist kaarti või mõlemat.

Sellega võetakse üle direktiivist tulenev nõue tagada, et Euroopa puudega inimese kaart on kättesaadav nii füüsilisel kui ka digitaalsel kujul ning et inimesel on võimalus valida talle sobiv lahendus. Samuti nähakse ette, et kaardi andmine on inimesele tasuta. Euroopa puudega inimese kaart antakse kooskõlas riigisisese menetluse ja korraldusega ning selle aluseks on tuvastatud puude raskusaste.

Kaardi füüsiline versioon vastab direktiivis sätestatud ühtsele standardile ja sisaldab turvaelemente, mille eesmärk on ennetada pettust ja võimaldada kaardi ehtsuse kontrollimist. Digiversioon ei sisalda rohkem isikuandmeid kui füüsiline kaart ning selles sisalduvad andmed on kaitstud asjakohaste tehniliste ja korralduslike meetmetega, tagades andmete turvalisuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse. SKA on kaardi andmisel isikuandmete vastutav töötleja.

Võrreldes kehtiva õigusega ei nähta enam ette puudega inimese kaardi ja pensionikaardi ühiskaarti. Praktikas ei ole see osutunud otstarbekaks, kuna pensionikaarti antakse ka eraldiseisvana ja kaartide kehtivusajad erinevad. Analüüs näitab, et inimesed taotlevad sageli lisaks ühiskaardile ka eraldi pensionikaardi, mistõttu on kasutuses paralleelselt mitu kaarti.

Lõikes 3 sätestatakse, et Euroopa puudega inimese füüsilise kaardi andmisega seotud haldusülesande täitmise võib SKA halduskoostöö seaduses sätestatud korras halduslepinguga üle anda.

Muudatuse eesmärk on võimaldada SKA-l füüsilise kaardi tootmise ja andmise teenus sisse osta, selle asemel et korraldada kaartide trükkimine, personaliseerimine ja andmine ise. Tegemist on tavapärase praktikaga, mida kasutatakse ka teiste riiklike kaartide, näiteks isikutunnistuse ja juhiloa andmisel. Säte annab paindlikkuse korraldada kaardi andmine kulutõhusalt ja olemasolevat turu kompetentsi kasutades, jättes kaardi andmise, asendamise ja kehtetuks tunnistamise otsustamise pädevuse SKA-le.

Lõikes 4 sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi maksimaalne kehtivusaeg. Kaart antakse puude raskusastme kehtivuse lõpuni, arvestades seejuures, et laste puhul ei ületa kaardi kehtivus viit aastat ning täisealiste puhul kümmet aastat.

Tavapäraselt tuvastatakse laste puude raskusaste kuni kolmeks aastaks ning tööealistel ja vanaduspensioniealistel kuni viieks aastaks. Samas on kõigis vanuserühmades teatud juhtudel võimalik tuvastada puude raskusaste pikemaks perioodiks. Näiteks võib muutumatu või progresseeruva püsiva seisundi korral tuvastada puude raskusastme lastel kuni 18-aastaseks saamiseni (alates 01.02.2027) ja vanaduspensioniealistel tähtajatult. Samuti võib tööealistel, kellel on tuvastatud puuduv töövõime kuni vanaduspensionieani, olla puude raskusaste tuvastatud kuni vanaduspensionieani.

Sellistel juhtudel ei ole põhjendatud anda kaarti kogu puude raskusastme kehtivuse ajaks, vaid kaart antakse lühemaks perioodiks. Erinevalt senisest riigisisesest puudega inimese kaardist, mis antakse puude raskusastme kehtivusega samaks ajaks ja kaardil puudub foto, on Euroopa puudega inimese kaardil isiku tuvastamist võimaldav foto. Seetõttu on vajalik kaardi perioodiline uuendamine, et tagada foto ajakohasus. Sellest tulenevalt on kaardi maksimaalne kehtivusaeg piiratud – lastel kuni viis ja täisealistel kuni kümme aastat ka juhul, kui puude raskusaste kehtib sellest pikema aja.

Sama kehtivusloogikat kohaldatakse ka kolmandate riikide kodanikele. Sellega jätkatakse Euroopa puudega inimese kaardi puhul senist praktikat, mille kohaselt tuvastatakse puude

raskusaste ekspertarsti otsusega kindlaks perioodiks, ja riigisisene puudega inimese kaart antakse samaks perioodiks. Puudega inimese toetust makstakse elamisloa kehtivuse ajal.

Säte võtab üle direktiivi nõude, mille kohaselt määrab Euroopa puudega inimese kaardi andev liikmesriik kaardi kehtivusaja, tagab kaardi võimalikult pika kehtivusaja, arvestades puude raskusastet või muid õigusi tõendavate dokumentide kehtivust, ning näeb ette sama regulatsiooni kohaldamise ka kolmandate riikide kodanikele.

Paragrahvis 14[3] sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi kehtetuks tunnistamise tingimused ja teabevahetuse alused**.**

Lõikes 1 sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi kehtetuks tunnistamise alused. Kaart tunnistatakse kehtetuks, kui selle andmise alus on ära langenud, kaart või selle andmed on võltsitud või ebaõiged, kaart on muutunud kasutamiskõlbmatuks või selle andmed loetamatuks, kaart on kadunud või hävinud, kaardi kasutaja on surnud või surnuks tunnistatud või kaarti on kasutanud isik, kellel selleks õigust ei ole.

Kaardil olevad andmed on ebaõiged eelkõige juhul, kui kaardi valmistamisel või kaardi andmiseks vajalike andmete edastamisel on tehtud viga, mille tulemusena ei vasta kaardile kantud andmed õigetele andmetele, näiteks on ekslikult märgitud vale sünnikuupäev või kaardi kehtivusaeg.

Kaardi või selle andmete võltsimisega on tegemist näiteks juhul, kui SKA antud kaarti või sellele kantud andmeid on pärast kaardi andmist omavoliliselt muudetud või täiendatud. Kui tegemist on algusest peale võltsitud kaardiga, mida Sotsiaalkindlustusamet ei ole andnud, ei ole tegemist kehtiva kaardiga, mida oleks võimalik kehtetuks tunnistada.

Kaart on kasutuskõlbmatu või sellel olevad andmed loetamatud näiteks juhul, kui kaart on füüsiliselt selliselt kahjustunud, et seda ei ole enam võimalik kasutada kaardi või kaardiomaja tuvastamiseks, näiteks kui kaart on murdunud või sellel olevad andmed on kulumise või muu kahjustuse tõttu muutunud loetamatuks. Kaardi tavapärane kulumine või muu kahjustus, mis ei takista kaardi kasutamist ega sellel olevate andmete tuvastamist, ei too kaasa kaardi kehtetuks tunnistamist.
Kehtetuks tunnistamise aluste seaduses sätestamise eesmärk on tagada, et kaardiga seotud õigusi tõendaks üksnes kehtiv ja õiguspäraselt kasutatav kaart.

Kaardi kehtetuks tunnistamise otsuse teatavakstegemist eraldi ei reguleerita, kuna sellele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse üldsätteid. HMS § 62 lõike 1 kohaselt tehakse haldusakt menetlusosalisele teatavaks. Sama paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhtudel, sealhulgas juhul, kui otsusega piiratakse isiku õigusi või tunnistatakse tema kahjuks kehtetuks varasem haldusakt, tehakse otsus teatavaks kättetoimetamisega. HMS § 5 lõike 4 kohaselt viiakse menetlustoimingud läbi viivituseta, mistõttu ei ole vaja eraldi sätestada ka otsuse põhjendamatu viivituseta teatavakstegemise kohustust.

Kaardi kasutamiskõlbmatuks muutumise, sellel olevate andmete loetamatuse, kaardi rikkumise, kadumise või hävimise tõttu kehtetuks tunnistamine ei eelda tingimata kaardi omaja pöördumist. Sotsiaalkindlustusamet võib nende asjaolude kohta teavet saada ka muul viisil. Otsus tehakse kaardi omajale HMS § 62 kohaselt teatavaks sõltumata sellest, kas menetlus algas tema enda pöördumise alusel või ameti algatusel. Kaardi omaja teadmine kehtetuks tunnistamise aluseks olevast asjaolust ei asenda talle otsuse teatavakstegemist.

Kaardi omaja surma või surnuks tunnistamise korral ei ole otsuse talle teatavakstegemine võimalik. Tegemist on isikuga lahutamatult seotud kaardiga, mille kasutamise õigus ei lähe üle pärijatele.

Lõikes 2 sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi taotleja, omaja ja nende seadusliku esindaja ning kaardi alusel õigusi võimaldava isiku või asutuse kohustus teavitada Sotsiaalkindlustusametit viivitamata neile teadaolevatest asjaoludest, mis toovad kaasa või võivad kaasa tuua kaardi kehtetuks tunnistamise või teise liikmesriigi pädeva asutuse teavitamise vajaduse. Teavitamiskohustuse eesmärk on tagada, et Sotsiaalkindlustusamet saaks õigeaegselt teabe kaardi võimalikust väärkasutusest või muudest kaardi kehtivust mõjutavatest asjaoludest ning saaks vajaduse korral otsustada kaardi kehtetuks tunnistamise või teise liikmesriigi pädeva asutuse teavitamise.

Näiteks peab kaardiomaja või tema esindaja teavitama SKA-d kaardi kadumisest, hävimisest või sellisest kahjustumisest, mille tõttu ei ole kaarti enam võimalik kasutada. Teavitamine on vajalik, et kaart saaks tunnistada kehtetuks ning kaardiomajale saaks tema õiguse jätkumisel anda uue kaardi. Kaardi kadumise korral võimaldab selle kehtetuks tunnistamine ühtlasi vältida olukorda, kus leitud kaarti kasutab selleks õigustamata isik.

Eritingimust või eeliskohtlemist pakkuv isik või asutus peab SKA-d teavitama näiteks juhul, kui kaardi kasutamisel tekib põhjendatud kahtlus, et SKA antud kaarti või sellele kantud andmeid on omavoliliselt muudetud või kaarti kasutab isik, kellele see ei ole antud. Näiteks võib selline olukord tekkida teatris, kus Euroopa puudega inimese kaardi alusel pakutava soodustusega pileti kontrollimisel ilmneb, et kaardil olev foto ei vasta kaarti kasutavale inimesele. Sellisel juhul saab kontrollija juhtida kaardi kasutaja tähelepanu tekkinud kahtlusele, vajaduse korral küsida selgitusi ning edastada asjaolude kohta teabe SKA-le. SKA kontrollib talle edastatud teavet ja otsustab, kas esineb alus kaardi kehtetuks tunnistamiseks.

Lõikes 3 sätestatakse SKA kohustus teavitada teise liikmesriigi pädevat asutust, kui SKA saab teavet selle liikmesriigi antud Euroopa puudega inimese kaardi väärkasutuse kohta. Kaardi väärkasutuse all peetakse silmas eelkõige kaardi kasutamist isiku poolt, kellel ei ole selleks õigust, kehtetu, võltsitud või muudetud kaardi kasutamist ning muid juhtumeid, kus kaarti kasutatakse kaardiga seotud õiguse saamiseks ilma selleks seadusest tuleneva õiguseta. Säte reguleerib liikmesriikidevahelist teabevahetust kaardi väärkasutuse korral. Muudatus on seotud direktiivist tuleneva liikmesriikidevahelise koostöö ja teabevahetuse kohustusega. Samasisuline teabevahetuse põhimõte on seletuskirjas ette nähtud Euroopa puudega inimese parkimiskaardi puhul.

SKA teavitamiskohustuse eesmärk on anda kaardi väljastanud liikmesriigi pädevale asutusele kaardi võimalikust väärkasutusest teada, et see asutus saaks hinnata edasiste meetmete vajadust. Regulatsiooniga ei anta SKA-le ülesannet vahendada kriminaalmenetluse käiku või menetlusmaterjale puudutavat teavet. Sellise teabe edastamise vajadust ja lubatavust hindab pädev menetleja ning teabevahetus toimub kohaldatavate menetlus- ja koostööreeglite alusel. Kui Sotsiaalkindlustusameti halduslikuks teavituseks vajalikud andmed pärinevad süüteomenetlusest, järgitakse nende saamisel ja edastamisel vastava menetluse andmete avaldamise piiranguid.

Lõikes 4 sätestatakse volitusnorm, mille alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega Euroopa puudega inimese kaardi väärkasutuse, kehtetuks tunnistatud kaartidega seotud teabevahetuse ning teiste liikmesriikide pädevate asutuste teavitamise täpsema korra. Volitusnorm võimaldab reguleerida täpsemalt väärkasutuse juhtumite käsitlemise ja

liikmesriikidevahelise teabevahetuse praktilisi küsimusi, näiteks seda, millistel juhtudel ja viisil edastatakse teisele liikmesriigile teave kaardi võimaliku väärkasutuse või kehtetuks tunnistamise kohta, milline teave pädevate asutuste vahel edastatakse ning kuidas toimub teiselt liikmesriigilt saadud teabe menetlemine ja vajaduse korral kaardi kehtivuse kontrollimine. Samasisuline volitusnorm on ette nähtud Euroopa puudega inimese parkimiskaardi regulatsioonis.

Kehtetuks tunnistatud kaartidega seotud teabevahetuse eesmärk on vähendada kaartide väärkasutuse riski ja võimaldada kontrollida, kas teises liikmesriigis esitatud kaart on jätkuvalt kehtiv. Teabevahetus võib hõlmata näiteks olukorda, kus Eestis tuvastatakse teise liikmesriigi antud kaardi võimalik väärkasutus või tekib kahtlus selle kehtivuses. Sellisel juhul peab olema võimalik edastada asjakohane teave kaardi andnud liikmesriigi pädevale asutusele ning saada vajaduse korral teavet kaardi kehtivuse kohta. Samuti peab olema võimalik vahetada teiste liikmesriikide pädevate asutustega teavet Eestis välja antud ja kehtetuks tunnistatud kaartide kohta. Täpsema korraga saab kindlaks määrata, millistel juhtudel ja millises ulatuses teavet vahetatakse, millised andmed edastatakse ning kuidas korraldatakse teabe edastamine ja saadud teabe alusel asjaolude kontrollimine.

Paragrahviga 14[4] kehtestatakse Euroopa puudega inimese kaardiga seotud isikuandmete töötlemise alused.

Lõikes 1 sätestatakse SKA õigus töödelda Euroopa puudega inimese kaardi andmiseks ja kehtetuks tunnistamiseks vajalikke isikuandmeid. Tegemist on isikuandmete töötlemise üldise õigusliku alusega Euroopa puudega inimese kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise menetluses.

Punktis 1 sätestatakse, et SKA-l on õigus töödelda kaardi taotleja ja kaardiomaja isiku üldandmeid (ees- ja perekonnanimi, isikukood selle olemasolul ning sünniaeg). Andmed on vajalikud tuvastamaks, kes on kaardiomaja või kaardi taotleja. Isikukood või sünniaeg on vajalik, et välistada kaardi andmist samasuguse nimega inimesele, kellel ei ole kaardi saamise õigust.

Punktis 2 antakse SKA-le õigus töödelda kaardi taotleja või kaardiomaja kontaktandmeid (e-posti aadress, telefoninumber ning aadress). Andmed on vajalikud menetlusprotsessis tekkivate küsimuste lahendamiseks ning kaardi andmiseks õigele inimesele.

Punktis 3 antakse SKA-le õigus töödelda kaardi taotleja või -omaja esindaja isiku üld-, kontakt- ja esindusõiguse andmeid. Andmed on vajalikud juhul, kui kaardi taotlejal või -omajal on esindaja, kellel on esindusõigus ning kes teda menetluses esindab. Esindusõiguse andmeid tuleb kontrollida esindusõiguse kinnitamiseks ning üld- ja kontaktandmed on vajalikud menetluse käigus tekkida võivate küsimuste lahendamiseks (nt kaardi kättesaamise andmete kontrollimine).

Punktis 4 sätestatakse SKA õigus kontrollida kas kaardi taotlejal on õiguslik alus kaardi saamiseks. Kaart antakse PISTS § 14^2 lg 4 alusel inimesele, kellel SKA on tuvastatud puude raskusastme selle kehtivuse tähtaja lõpuni, kuid alla 18-aastasele lapsele mitte kauemaks kui viieks aastaks ja täisealisele mitte kauemaks kui kümneks aastaks. Kaardi kehtivusaeg on otseselt seotud inimesel tuvastatud puude kehtivusajaga. Kuna kaardile kantakse ka kaardiomaja näokujutis, on kehtivusajale sätestatud erisused, kuna inimese nägu võib ajaga oluliselt muutuda. Seega tuleb vanusegrupi lõpuni või eluajaks tuvastatud puude tähtaja korral kaarti vahetada vastavalt viie või kümne aasta järel. Lisaks puude raskusastme ja selle

kehtivusajale on vajalik A-tähe kaardile kandmiseks töödelda andmeid nägemisfunktsiooni kõrvalekalde kohta, kuna A-tähe kaardile kandmise PISTS § 2^5 lg 3 kohaselt eelduseks on asjaolu, et SKA on tuvastanud inimesel sügava puude või raskele puude raskusastmele vastava nägemisfunktsiooni kõrvalekalde.

SKA töötleb juba kehtiva õiguse alusel puude raskusastme tuvastamise ja riigisisese puudega inimese kaardi andmisega seotud isikuandmeid. Kuna Euroopa puudega inimese kaardi andmise aluseks on samuti tuvastatud puude raskusaste, jätkatakse sisuliselt sama andmetöötlust Euroopa puudega inimese kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise eesmärgil. Muudatus ei loo uut ulatuslikku andmetöötlust, vaid annab selge õigusliku aluse direktiivist tulenevate ülesannete täitmiseks.

Lõikes 2 sätestatakse SKA õigus teha päring isikut tõendavate dokumentide andmekogusse ja saada sealt kaardi taotleja isikut tõendava dokumendi näokujutis või foto, kui see on vajalik Euroopa puudega inimese kaardi andmiseks. Andmevahetuseks kasutatakse X-tee teenust *itdak.isikut_toendavate13.v.* Sätte eesmärk on vältida olukorda, kus inimene peab Euroopa puudega inimese kaardi taotlemisel esitama eraldi foto, kuigi riigil on ajakohane foto juba olemas. See vähendab inimeste halduskoormust ning võimaldab korraldada Euroopa puudega inimese kaardi andmist tõhusamalt.

Tegemist ei ole Eesti õiguses uudse lahendusega. Riik kasutab isikut tõendavate dokumentide andmekogus olemasolevaid fotosid ka teiste isikustatud dokumentide, näiteks juhilubade andmisel. Euroopa puudega inimese kaardi puhul kasutatakse näokujutist üksnes isiku tuvastamiseks ja kaardile kandmiseks vajalikus ulatuses, mis võimaldab vältida dubleerivat andmekogumist ning kasutada juba riigi käsutuses olevaid ajakohaseid andmeid. Muudatus järgib andmete minimaalsuse ja eesmärgipärase töötlemise põhimõtet, kuna uusi fotoandmeid ei koguta, vaid olemasolevaid andmeid kasutatakse üksnes ulatuses, mis on vajalik kaardi andmiseks.

Juhul kui alla 15-aastasel inimesel ei ole isikut tõendavat dokumenti ja seetõttu pole võimalik andmeid pärida isikut tõendavate dokumentide andmekogust, on lapsevanemal võimalik foto SKA iseteenindusse üles laadida.

Isikut tõendavate dokumentide andmekogust saadud või inimese enda esitatud fotot töödeldakse üksnes ulatuses ja aja jooksul, mis on vajalik Euroopa puudega inimese kaardi valmistamiseks ja andmiseks. Fotot ei säilitata SKAIS-is pärast seda, kui kaardi valmistamiseks vajalik andmeedastus ja kaardi valmistamine on lõppenud ning foto edasiseks töötlemiseks puudub vajadus.

Kaardi valmistajale edastatakse foto üksnes kaardi personaliseerimiseks vajalikus ulatuses. Kaardi valmistaja ei või fotot kasutada muul eesmärgil ning peab foto ja selle võimalikud koopiad kustutama pärast kaardi valmistamiseks vajalike toimingute lõppemist. Foto säilitamise aeg peab seega olema piiratud kaardi valmistamiseks tehniliselt vajaliku ajaga. Foto ei kuulu Euroopa puudega inimese kaardi menetluses pikaajaliselt säilitatavate andmete hulka.

Lõikes 3 piiratakse lõike 2 alusel saadud näokujutise või foto kasutamise eesmärki. Näokujutist või fotot võib kasutada üksnes Euroopa puudega inimese kaardi andmiseks ja kaardile kandmiseks. See eesmärgipiirang kehtib sõltumata sellest, kas foto on saadud isikut tõendavate dokumentide andmekogust või esitanud inimene ise. Fotot ei ole lubatud kasutada muul eesmärgil. Samuti ei säilitata fotot kauem, kui see on vajalik kaardi valmistamiseks ja andmiseks. Pärast kaardi valmistamiseks vajalike toimingute lõppemist foto kustutatakse.

Lõikes 4 sätestatakse juhtumid, millal võib Euroopa puudega inimese kaardi menetluses kogutud isikuandmeid edastada kolmandale isikule, teisele haldusorganile, korrakaitseorganile või välisriigi pädevale asutusele. Kolmanda isiku all peetakse silmas eelkõige eraõiguslikku füüsilist või juriidilist isikut, kelle valduses oleva teabe kasutamine või kellega teabe vahetamine on konkreetsel juhul vajalik sättes nimetatud eesmärgil. Selliseks isikuks võib olla näiteks teenuseosutaja, kes pakub Euroopa puudega inimese kaardi alusel eritingimust või eeliskohtlemist ning kellel on teavet kaardi võimaliku väärkasutuse kohta. Andmete edastamine on lubatud üksnes juhul, kui see on vajalik kaardi andmise või kehtetuks tunnistamise menetluses tähtsust omavate asjaolude väljaselgitamiseks või kontrollimiseks, kaardi kasutamise õiguspärasuse kontrollimiseks või kaardi väärkasutuse tuvastamiseks või selle kohta teabe edastamiseks. Säte loob õigusliku aluse koostööks teiste haldusorganite, korrakaitseorganite ja vajaduse korral teiste liikmesriikide pädevate asutustega. Koostöö ja andmevahetus võimaldab tuvastada kaardi väärkasutuse juhtumeid ning edastada nende kohta vajalikku teavet.

Lõikes 5 sätestatakse nende isikuandmete koosseis, mida Sotsiaalkindlustusametil on õigus töödelda Euroopa puudega inimese kaardi § 14^3 lõike 1 punktis 2 või 6 nimetatud alusel kehtetuks tunnistamise menetluses ning teise liikmesriigi antud kaardi võimaliku väärkasutamise asjaolude väljaselgitamiseks ja selle liikmesriigi pädeva asutuse teavitamiseks. Andmete töötlemine on vajalik konkreetse kaardi ja sellega seotud isikute tuvastamiseks ning võimaliku väärkasutamise asjaolude hindamiseks. Andmete töötlemise õigus hõlmab ka menetlust, mille tulemusel väärkasutamine kinnitust ei leia ja kaarti kehtetuks ei tunnistata.

Punktis 1 nimetatud kaardi omaja ees- ja perekonnanime ning isikukoodi või selle puudumisel sünniaja töötlemine võimaldab tuvastada inimese, kellele kaart on antud, ning seostada võimaliku väärkasutamise teate õige inimesega. Isikukood või selle puudumisel sünniaeg aitab muu hulgas eristada samanimelisi inimesi.

Punktis 2 nimetatud kaardi numbri, kaardi andnud riigi ja asutuse ning kaardi kehtivusaja töötlemine võimaldab tuvastada konkreetse kaardi ja selle andja ning hinnata, kas kaart oli võimaliku väärkasutamise ajal kehtiv. Teise liikmesriigi antud kaardi puhul on andnud riigi ja asutuse andmed vajalikud ka selleks, et suunata teave asjaomase liikmesriigi pädevale asutusele. Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed võivad sisalduda Sotsiaalkindlustusametile esitatud teates ning osa neist on tuvastatavad kaardilt.

Punktis 3 nimetatud kaardi kasutamise aeg ja koht ning võimaliku väärkasutamise viis ja asjaolud on vajalikud juhtumi hindamiseks. Need andmed võimaldavad selgitada, milles võimalik väärkasutamine seisnes ja kas esineb alus kaardi kehtetuks tunnistamiseks või teise liikmesriigi pädeva asutuse teavitamiseks. Kõnealused andmed edastab Sotsiaalkindlustusametile võimalikust väärkasutamisest teavitav isik või asutus.

Punktis 4 nähakse ette võimalus töödelda kaarti kasutanud muu isiku ees- ja perekonnanime ning isikukoodi või selle puudumisel sünniaega üksnes juhul, kui selle isiku tuvastamine on vajalik kaardi väärkasutamise asjaolude väljaselgitamiseks. Vajadus võib tekkida näiteks siis, kui teine inimene kasutab kaardi omaja kaarti puudega inimesele mõeldud eritingimustest või eeliskohtlemisest kasu saamiseks, kuigi tal puudub selleks õigus. Selle isiku andmete töötlemine võimaldab eristada kaardi omajat kaardi tegelikust kasutajast ning hinnata nende seost võimaliku väärkasutamisega. Muu isiku andmeid ei töödelda, kui juhtumi asjaolude väljaselgitamiseks ei ole tema tuvastamine vajalik.

Kui võimalik väärkasutamine puudutab teise liikmesriigi antud Euroopa puudega inimese kaarti, edastab Sotsiaalkindlustusamet selle liikmesriigi pädevale asutusele punktides 1–4 nimetatud andmed ulatuses, mis on vajalik juhtumi hindamiseks ja edasiste meetmete üle otsustamiseks. Kõigi loetletud andmete edastamine ei ole igal juhul vajalik ega põhjendatud. Teabe edastamine võimaldab kaardi andnud liikmesriigi pädeval asutusel hinnata võimalikku väärkasutamist ja otsustada oma pädevuse piires edasiste toimingute üle. Teate saanud asutus töötleb andmeid kooskõlas isikuandmete kaitse üldmääruse ja asjaomase liikmesriigi õigusega.

Andmete töötlemisel lähtutakse eesmärgipärasuse ja võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttest. Lõikes sätestatud andmekoosseis määrab kindlaks lubatud andmeliigid, kuid ei tähenda, et kõiki loetletud andmeid tuleb koguda ja töödelda iga juhtumi puhul. Töödeldavate andmete ulatus peab piirduma sellega, mis on konkreetse juhtumi lahendamiseks vajalik.

Lõikes 6 sätestatakse seaduslik alus Sotsiaalkindlustusametil saada kolmandatelt isikutelt, teistelt haldusorganitelt, korrakaitse organitelt või välisriigi pädevalt asutuselt lõike 5 punktides 1–4 nimetatud andmeid sellises ulatuses, mis on vajalik Euroopa puudega inimese kaardi kehtetuks tunnistamiseks. Säte annab Sotsiaalkindlustusametile õiguse teha päringuid, kui neile on saadetud PISTS 14^3 lõikele 2 vastav teade Euroopa Puudega inimese kaardi väärkasutamise kohta, kuid teates olevad andmed ei võimalda kindlaks teha kaardiomajat, konkreetset kaarti või väärkasutamise asjaolusid. Lõike teine lause kohustab Sotsiaalkindlustusametit märkima päringu eesmärki, õiguslikku alust ning põhjendama andmete vajalikkust.

Kui Sotsiaalkindlustusameti halduslikuks teavituseks vajalikud andmed pärinevad süüteomenetlusest, järgitakse nende saamisel ja edastamisel vastava menetluse andmete avaldamise piiranguid. Seega, kui korrakaitseorganile on kaardi kehtetuks tunnistamise asjaolud teatavaks saanud kriminaalmenetluses, otsustab kohtueelse menetluse andmete avaldamise prokuratuur (KrMS § 214). Sellisel juhul peab korrakaitseorgan enne SKA teavitamist taotlema prokuratuuri loa. Väärteomenetluse andmete avaldamise üle otsustab menetleja ise (VTMS § 62) ning teisel haldusorganil on õigus neid andmeid saada (AvTS § 38 lg 3).

Paragrahvis 14^5 sätestatakse Euroopa puudega inimese kaardi autentsuse ja kehtivuse kontrollimise alused. Paragrahviga luuakse õiguslik alus Euroopa puudega inimese kaardi autentsuse ja kehtivuse kontrollimiseks valideerimisrakenduse abil ning sätestatakse rakenduse kasutamisega seotud isikuandmete töötlemise tingimused ja juurdepääsu korraldus.

Lõikes 1 sätestatakse, et isik või asutus, kes võimaldab Euroopa puudega inimese kaardi alusel eritingimust või eeliskohtlemist, võib kontrollida kaardi autentsust ja kehtivust Euroopa Liidu õigusaktis sätestatud nõuetele vastava valideerimisrakenduse abil. Valideerimisrakenduse kasutamine võimaldab seega veenduda, et esitatud Euroopa puudega inimese kaart on autentne ja kehtiv, enne kui selle alusel võimaldatakse konkreetset eritingimust või eeliskohtlemist. Valideerimisrakenduse kasutamine on võimalus, mitte kohustus.

Lõikes 2 piiratakse valideerimisrakenduse kasutamisel töödeldavate isikuandmete ulatust ja töötlemise eesmärki. Kaarti kontrolliv isik või asutus võib töödelda üksnes neid isikuandmeid, mis tehakse valideerimisrakenduse kaudu talle kättesaadavaks, ning ainult ulatuses, mis on vajalik kaardi autentsuse ja kehtivuse ning konkreetse eritingimuse või eeliskohtlemise võimaldamise eelduse kontrollimiseks. Sätte eesmärk on tagada, et valideerimisel lähtutakse isikuandmete töötlemise eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõttest ning kontrolli käigus ei töödelda rohkem andmeid, kui konkreetse õiguse võimaldamiseks on vajalik.

Valideerimisrakenduse kaudu töödeldavate andmete koosseis sätestatakse Euroopa Liidu tasandil Euroopa puudega inimese kaardi füüsilise versiooni ruutkoodi nõuetes. Euroopa Komisjoni 1. juulil 2026 konsultatsiooniks avaldatud delegeeritud määruse eelnõu C(2026) 4534 artikli 2 ning I lisa punktide 4–7 kohaselt sisaldab Euroopa puudega inimese kaardi ruutkood kaardiomaja ees- ja perekonnanime, kaardi seerianumbrit ja kehtivusaja lõppkuupäeva ning kontrollimiseks vajalikke tehnilisi andmeid, sealhulgas kaardi liiki, andmeskeemi versiooni, kehtetuks tunnistamise identifikaatorit ja kvalifitseeritud e-templi kontrollimiseks vajalikke andmeid. Delegeeritud määruse eelnõu kohaselt ei ole ruutkoodi lubatud lisada valikulisi andmeid. Delegeeritud määrus ei ole seletuskirja koostamise ajal veel vastu võetud, mistõttu võib selle lõplik sõnastus ja andmekoosseis menetluse käigus muutuda. Määruse vastuvõtmisel on see tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Delegeeritud määruse eelnõu artikli 6 lõike 5 kohaselt loeb valideerimisrakendus ruutkoodis kodeeritud isikuandmeid ja kuvab need kaardil nähtavate andmetega võrdlemiseks ning esitab teabe kaardi kehtivuse kohta. Kehtetuks tunnistamise identifikaatorit kasutatakse kaardi kehtetuks tunnistamise staatuse kontrollimiseks, kuid seda ei kuvata kontrollijale. Seega tehakse Euroopa puudega inimese kaardi kontrollimisel kontrollijale nähtavaks kaardiomaja ees- ja perekonnanimi, kaardi seerianumber, kehtivusaja lõppkuupäev ning teave kaardi kehtivuse kohta. Kontrollijale ei tehta ruutkoodi kaudu kättesaadavaks inimese sünniaega, isikukoodi ega üksikasjalikke andmeid tema puude, terviseseisundi või puude raskusastme kohta.
Delegeeritud määruse eelnõu artikli 7 lõigete 2 ja 3 kohaselt ei tohi kontrollija ruutkoodis sisalduvaid andmeid pärast kontrolli lõppemist säilitada ning ruutkoodi kontrollimisest ei teavitata kaardi andnud pädevat asutust või organit.

Lõikes 3 piiratakse nende füüsiliste isikute ringi, kellel on õigus valideerimisrakendust kasutada. Isiku või asutuse nimel võib rakendust kasutada üksnes füüsiline isik, kelle töö- või teenistusülesannete täitmiseks on Euroopa puudega inimese kaardi kontrollimine vajalik. Seega ei anna valideerimisrakendusele juurdepääsu üksnes asjaolu, et inimene töötab või teenib kaardi alusel eritingimust või eeliskohtlemist võimaldava isiku või asutuse juures, vaid kaardi kontrollimine peab olema vajalik tema konkreetsete töö- või teenistusülesannete täitmiseks. Selline piirang vähendab põhjendamatu juurdepääsu riski ning tagab, et isikuandmeid töötlevad üksnes isikud, kellel on selleks tööülesannetest tulenev vajadus.

Lõikes 4 sätestatakse võimalus kasutada valideerimisrakendust automatiseeritult. Automatiseeritud kasutamise all mõeldakse Euroopa puudega inimese kaardi autentsuse ja kehtivuse ning konkreetse eritingimuse või eeliskohtlemise kasutamise eelduse tehnilist kontrollimist ilma, et valideerimisrakendust peaks igal üksikjuhul vahetult kasutama lõikes 3 nimetatud füüsiline isik. Automatiseeritud kasutamine ei laienda valideerimisel töödeldavate isikuandmete koosseisu ega töötlemise eesmärki. Ka sellisel juhul võib isikuandmeid töödelda üksnes lõikes 2 sätestatud eesmärgil ja ulatuses, st ainult kaardi autentsuse ja kehtivuse ning konkreetse eritingimuse või eeliskohtlemise kasutamise eelduse kontrollimiseks. Automatiseeritud valideerimise võimalus on ette nähtud selleks, et kaardi kontrollimist oleks võimalik korraldada ka tehniliste lahenduste abil olukorras, kus füüsilise isiku tehtav vahetu kontroll ei ole vajalik või otstarbekas.

Lõikes 5 sätestatakse valideerimisrakendust kasutava isiku või asutuse kohustus tagada, et rakendusele pääsevad ligi üksnes lõikes 3 nimetatud õigustatud isikud või seda kasutatakse lõikes 4 sätestatud tingimustel automatiseeritult. Valideerimise käigus saadud isikuandmeid ei tohi kasutata muul eesmärgil ega säilitada pärast kontrolli lõppemist. Sätte eesmärk on välistada põhjendamatu juurdepääs kaardiomaniku andmetele ja nende hilisem kasutamine eesmärgil,

mis ei ole seotud kaardi autentsuse, kehtivuse või konkreetse eritingimuse või eeliskohtlemise võimaldamise eelduse kontrollimisega. Eesmärgipiirang ja õigustatud kasutajate ring on eelnõus ette nähtud valideerimisega seotud andmekaitseriskide maandamise meetmetena.

Lõikes 6 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitus kehtestada määrusega valideerimisrakenduse kasutamise ning sellele juurdepääsu andmise, peatamise ja lõpetamise täpsem kord. Täpsema korra kehtestamine määrusega võimaldab reguleerida valideerimisrakenduse kasutamise praktilist korraldust ning arvestada valideerimislahendusele Euroopa Liidu tasandil kehtestatavate tehniliste nõuetega.

Paragrahvis 14[6] sätestatakse teabe kättesaadavaks tegemine Euroopa puudega inimese kaardi alusel pakutavate eritingimuste või eeliskohtlemise kohta.

Sätte kohaselt peavad avaliku sektori asutused ja eraettevõtjad, kes pakuvad Euroopa puudega inimese kaardi alusel eritingimusi või eeliskohtlemist, tegema sellekohase teabe kättesaadavaks selgel ja kergesti ligipääsetaval viisil oma veebilehel (koduleht või mõni muu sotsiaalmeedia konto) või kohapeal. Teave peab olema avaldatud ligipääsetavas, sealhulgas digitaalses ja kergesti loetavas vormingus ning vastama toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduses sätestatud asjakohastele ligipääsetavusnõuetele. Nõude eesmärk on tagada, et Euroopa puudega inimese kaardi omajal, sealhulgas teise liikmesriigi antud kaardi omajal, oleks võimalik hõlpsasti teada saada, milliseid eritingimusi või eeliskohtlemist kaardi alusel pakutakse ja millistel tingimustel neid kasutada.

Ligipääsetava vormingu all peetakse silmas teabe esitamist viisil, mis on arusaadav ja kasutatav erineva puudega inimestele, sealhulgas näiteks lihtsas keeles, sobiva kontrastsuse ja loetava kujundusega, veebilehtedel vastavalt ligipääsetavusnõuetele või vajaduse korral alternatiivsetes formaatides. Nõue kohaldub eritingimusi või eeliskohtlemist pakkuvatele isikutele ja asutustele sõltumata sellest, kas tegemist on avaliku või erasektori teenuseosutajaga.

Näiteks kui muuseum pakub Euroopa puudega inimese kaardi omanikele soodushinnaga sissepääsu ja võimalust tulla koos saatjaga, peab muuseum tegema selle info kättesaadavaks oma veebilehel (koduleht või mõni muu sotsiaalmeedia konto) või kohapeal viisil, mis vastab ligipääsetavusnõuetele (nt selge sõnastus, loetav kujundus, ekraanilugejaga kasutatav veebileht). See võimaldab nii Eesti kui ka teiste liikmesriikide kaardiomanikel enne külastust mõista, millised õigused ja võimalused neil on, ning neid ka praktikas kasutada.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse PISTS § 26 lõikega 12, milles sätestatakse üleminek Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtule. Üleminekusätte kohaselt jäävad kuni 31. maini 2028 kehtinud PISTS § 2^5 alusel antud puudega isiku kaardid kehtima ka pärast vastava sätte kehtetuks tunnistamist kuni kaardile märgitud kehtivusaja lõppemiseni, kuid mitte kauem kui 31. maini 2031. Sellega tagatakse juba antud kaartide järjepidev kehtivus ning välditakse vajadust olemasolevate kaartide ennetähtaegseks väljavahetamiseks. Üleminekuperiood annab SKA-le ja kaardi kasutajatele piisava aja üleminekuks Euroopa puudega inimese kaardile.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse seadust normitehnilise märkusega, milles viidatakse direktiividele (EL) 2024/2841 ja (EL) 2024/2842. Normitehnilise märkusega näidatakse, milliste Euroopa Liidu direktiivide ülevõtmiseks PISTS-i eelnõuga muudetakse.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse liiklusseadust.

Eelnõu § 2 punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks LS § 2 punktid 33 ja 55, milles on sätestatud liikumispuudega ja pimeda inimese mõisted. Kehtivad mõisted on seotud konkreetsete puude raskusastmete või nägemisnäitajatega, mistõttu ei hõlma need kõiki inimesi, kelle liikumis- või nägemisvõime on piiratud, näiteks ajutise funktsioonipiiranguga või puude raskusastet mitte taotlenud inimesi.

Muudatuse järel kasutatakse liiklusseaduse üldistes liiklusreeglites mõisteid „liikumispuudega" ja „nägemispuudega" tavakeelses tähenduses. Parkimiskaardi saamiseks õigustatud isikute ring määratakse aga parkimiskaardi andmise aluste kaudu LS §-s 167, mistõttu ei ole parkimiskaardi regulatsiooni jaoks §-s 2 eraldi mõistete säilitamine vajalik.

Eelnõu § 2 punktiga 2 muudetakse LS § 14 lõiget 8, asendades mõiste „vanur" mõistega „vanemaealine" ning lisades liikumispuudega inimese kõrval sättesse ka nägemispuudega inimese. Mõiste „vanemaealine" on tänapäevasem ja neutraalsem kui kehtivas sättes kasutatud „vanur". Nägemispuudega inimese lisamine on vajalik, kuna kõnniteele või teepeenrale paigutatud seadmed ja materjalid võivad takistada või ohustada ka nägemispuudega inimese liikumist, sealhulgas juhul, kui inimene ei pruugi takistust märgata. Ühtlasi asendatakse sõna „isik" sõnaga „inimene", et ühtlustada liiklusseaduses puudega inimeste kohta kasutatavat terminoloogiat. Mõisteid „liikumispuudega" ja „nägemispuudega" kasutatakse tavakeelses tähenduses.

Eelnõu § 2 punktiga 3 muudetakse LS § 2 punkte 13, 14 ja 40 ning § 22 lõiget 9, asendades sõna „isik" sõnaga „inimene" vastavas käändes. Muudatus on terminoloogiline ning selle eesmärk on ühtlustada liiklusseaduses puudega inimeste kohta kasutatavat sõnastust. Sätete sisu ei muutu.

Eelnõu § 2 punktiga 4 muudetakse LS § 35 lõiget 1, asendades mõiste „vanur" mõistega „vanemaealine" ning mõiste „pime" laiema mõistega „nägemispuudega". Mõiste „vanemaealine" on tänapäevasem ja neutraalsem. Mõiste „nägemispuudega" hõlmab lisaks pimedatele ka teisi nägemispuudega inimesi, kes võivad samuti vajada liikluses juhi suuremat tähelepanu. Liikumis- ja nägemispuudega inimese mõisteid kasutatakse sättes tavakeelses tähenduses ning juhi kõrgendatud tähelepanu kohustus ei sõltu sellest, kas inimese puue on haldusmenetluses tuvastatud.

Eelnõu § 2 punktiga 5 muudetakse LS § 35 lõiget 3 ja § 50 lõike 4 punkti 3, asendades mõiste „pime jalakäija" mõistega „nägemispuudega jalakäija" vastavas käändes. Mõiste „nägemispuudega" on laiem ning hõlmab lisaks pimedatele inimestele ka teisi nägemispuudega inimesi, kes kasutavad liiklemisel valget keppi või juhtkoera. Muudatusega tagatakse, et sätetes ette nähtud liiklusreeglid kohalduvad kõigile valge kepi või juhtkoeraga liikuvatele nägemispuudega jalakäijatele.

Eelnõu § 2 punktiga 6 muudetakse LS § 68, milles sätestatakse liikumispuudega juhi ning liikumis- või nägemispuudega inimest vahetult sõidutava sõiduki juhi eriõigused sõiduki parkimisel ja peatumisel ning nende õiguste kasutamise tingimused. Paragrahvi pealkiri ja sisu viiakse kooskõlla LS-is muudetud mõistetega. Kuna paragrahvis sätestatud eriõigused on seotud parkimiskaardi kasutamisega, kasutatakse nägemispuudega inimese mõistet ja pimeda inimese eraldi nimetamine ei ole vajalik. Senine mõiste „teenindav" asendatakse sõnadega „vahetult sõidutav". Mõiste „teenindamine" on praktikas tekitanud tõlgendamisprobleeme, kuna selle alla on püütud hõlmata ka olukordi, kus puudega inimene sõidukis ei viibi ning teda ei viida kuhugi ega tulda talle järele, näiteks puudega inimesele toidu või ravimite toomist.

Muudatusega täpsustatakse, et parkimiskaardist tulenevaid eriõigusi saab kasutada puudega inimese vahetu sõidutamisega seoses.

Lõikes 1 sätestatakse, et paragrahvis ette nähtud parkimisõiguste kasutamist tõendab juhi kasutuses olevale sõidukile paigutatud asjakohane parkimiskaart. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga täpsustatakse parkimiskaardi tähendust parkimisõiguste tõendamisel. Parkimiskaardi paigutamise täpsemad nõuded sätestatakse lõikes 2.

Lõikes 2 täpsustatakse parkimiskaardi sõidukile paigutamise nõudeid. Kehtiva regulatsiooni kohaselt võib parkimiskaardi paigutada sõiduki esi- või tagaklaasile. Muudatuse kohaselt tuleb parkimiskaart paigutada sõiduki esiklaasile või armatuurlauale nii, et kaardi esikülg oleks kogu ulatuses nähtav. Muudatuse eesmärk on tagada parkimiskaardi ja sellele kantud andmete parem kontrollitavus. Tagaklaasile paigutatud kaardi kontrollimist võib takistada näiteks tagaklaasi tumendatus või sõiduki parkimise viis.

Lõigetes 3 ja 4 säilitatakse parkimiskaardi kasutamisega seotud senised eriõigused. Parkimiskaardi alusel võib jätkuvalt parkida avalikes tasulistes parkimiskohtades tasuta, samuti peatuda ja parkida sättes nimetatud juhtudel peatumist või parkimist keelavate liiklusmärkide mõjupiirkonnas ning parkida piiratud parkimisajaga parklas ettenähtust kauem ja õuealal väljaspool parklat. Kehtivas §-s 68 on samasisulised eriõigused sätestatud lõigetes 2 ja 3.

Lõikes 5 säilitatakse võimalus peatuda asulas peatumist keelava liiklusmärgi mõjupiirkonnas puudega inimese sõidukisse pealevõtmiseks või sõidukist väljalaskmiseks. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga kasutatakse pimeda inimese asemel nägemispuudega inimese mõistet, lähtudes LS-is tehtavatest terminoloogilistest muudatustest. Kehtivas §-s 68 on õigus sätestatud lõikes 4.

Eelnõu § 2 punktiga 7 muudetakse LS § 92 lõike 2 punkti 4, mis sätestab erandi sõiduki teisaldamise üldreeglist. Sätte sõnastus viiakse kooskõlla eelnõuga muudetava parkimiskaardi regulatsiooniga. Täpsustatakse, et puudega inimese sõiduki parkimiskohale ei ole lubatud parkida liikumis- või nägemispuudega inimest vahetult sõidutavat sõidukit ilma selle parkimisõigust tõendava parkimiskaardita. Muudatusega sisuliselt ei muudeta puudega inimese sõiduki parkimiskoha kasutamise põhimõtet, vaid täpsustatakse parkimisõigust omavate isikute ringi ja selle õiguse tõendamist kooskõlas eelnõu teiste muudatustega.

Eelnõu § 2 punktiga 8 sõnastatakse ümber LS 9. peatükk, milles reguleeritakse liikumis- ja nägemispuudega inimeste liiklemise tagamist ja parkimiskaardi andmist, tunnustamist, kasutamist ja kehtetuks tunnistamist. Muudatustega viiakse peatükk kooskõlla eelnõuga muudetavate mõistetega ja Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kasutuselevõtuga. Seni kehtivas regulatsioonis puuduvad parkimiskaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise materiaalõiguslikud alused seaduse tasandil. Eelnõuga sätestatakse need LS-is.

9. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse „Liikumis- ja nägemispuudega inimese liiklemise tagamine“. Muudatusega viiakse peatüki pealkiri kooskõlla LS-is kasutusele võetava nägemispuudega inimese mõistega ja peatüki sisuga.

Paragrahvis 166 sätestatakse, et liikumis- või nägemispuudega inimese liiklemist ja neid sõidutavate sõidukite parkimist ning liikumispuudega inimeste juhitavate sõidukite parkimist korraldab kohalik omavalitsus. Säte viiakse kooskõlla eelnõuga muudetava terminoloogia ja parkimiskaardi regulatsiooniga. Kohaliku omavalitsuse ülesanne liikumispuudega inimese

liiklemise ja parkimise korraldamisel säilib, kuid säte hõlmab edaspidi sõnaselgelt ka nägemispuudega inimest.

Paragrahvi 167 pealkiri viiakse kooskõlla LS-is kasutusele võetava terminoloogiaga, sealhulgas loobutakse mõiste „teenindav“ kasutamisest. Paragrahv reguleerib liikumis- või nägemispuudega inimest vahetult sõidutava sõiduki parkimisõigust tõendava parkimiskaardi tunnustamist ja andmist.

Lõikes 1 sätestatakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi taotluste lahendamise pädevus. Kui kehtiva õiguse kohaselt annavad parkimiskaarte kohaliku omavalitsuse üksused, siis edaspidi lahendab Euroopa puudega inimese parkimiskaardi taotluse SKA. Parkimiskaart on vajalik LS §-s 68 sätestatud parkimisõiguste tõendamiseks.

Muudatusega antakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmise pädevus kohalikelt omavalitsustelt üle SKA-le. Kehtiva korra kohaselt annab parkimiskaardi isikule kohaliku omavalitsuse üksus, kuigi parkimiskaardi toorikute valmistamist ja kohalikele omavalitsustele edastamist korraldab juba praegu SKA.

Muudatus on põhjendatud ka asjaoluga, et üheks parkimiskaardi andmise aluseks on puude raskusastme tuvastamine, mida teeb SKA. Seega koondatakse parkimiskaardi andmisega seotud menetlus ja selle aluseks olevate asjaolude hindamine ühe asutuse pädevusse.

Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kasutuselevõtuga koondatakse parkimiskaardi andmisega seotud haldusülesanded tervikuna SKA-sse. See lihtsustab asjaajamist inimese jaoks, kes saab edaspidi pöörduda nii puude tuvastamiseks kui ka parkimiskaardi saamiseks sama asutuse poole. Samuti väheneb kohalike omavalitsuste töökoormus, kuna neil ei ole enam vaja parkimiskaartide andmist korraldada.

Muudatus võimaldab ühtlustada parkimiskaartide andmise korraldust ning tagada kogu Eestis ühtse menetluspraktika ja direktiivist tulenevate nõuete ühtse kohaldamise Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmisel.

Muudatus ei mõjuta parkimiskaardi saamise õiguse aluseid ega kaardi omajate õigusi, vaid muudab üksnes kaardi andmise eest vastutavat asutust.

Taotluse menetlemisele kohaldatakse sotsiaalseadustiku üldosa seadust LS-is sätestatud erisustega.

Lõikes 2 nähakse ette võimalus anda Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmisega seotud haldusülesande täitmine halduskoostöö seaduses sätestatud korras halduslepinguga üle. Üleantavad ülesannete näol on mõeldud füüsilise kaardi trükkimise ja andmisega seonduvat, parkimiskaardi taotluse lahendamise pädevus jääb SKA-le.

Sama lahendus kavandatud Euroopa puudega inimese füüsilise kaardi puhul, võimaldades korraldada füüsilise kaardi tootmise ja andmise teenusena, jättes kaardi andmise sisulise otsustamise SKA pädevusse.

Lõikes 3 sätestatakse, millised välisriigi pädeva asutuse antud parkimiskaardid kehtivad Eestis LS §-s 68 sätestatud õiguste tõendamiseks. Muudatusega võetakse üle direktiivi nõue tagada Euroopa puudega inimese parkimiskaardi vastastikune tunnustamine liikmesriikide vahel. Lisaks teise Euroopa Liidu liikmesriigi antud Euroopa puudega inimese parkimiskaardile

tunnustatakse jätkuvalt 1968. aasta teeliikluse konventsiooni täiendava Euroopa kokkuleppega liitunud riigi pädeva asutuse antud parkimiskaarti ning Ühendkuningriigi pädeva asutuse antud parkimiskaarti. Muudatusega säilitatakse seega senisest regulatsioonist tulenev teiste riikide parkimiskaartide tunnustamine ega piirata Eestis tunnustatavaid parkimiskaarte üksnes Euroopa Liidu liikmesriikide antud Euroopa puudega inimese parkimiskaartidega.

Lõikes 4 sätestatakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi saamise materiaalõiguslikud alused. Kaart antakse seaduslikult Eestis elavale inimesele, kellel on SKA tuvastatud keskmisele, raskele või sügavale puude raskusastmele vastav liikumis- või nägemisfunktsiooni kõrvalekalle või ajutine liikumisfunktsiooni kõrvalekalle, mis tingib liikumisabivahendi kasutamise, või ajutine nägemisfunktsiooni kõrvalekalle. Parkimiskaardi saamise alused võrreldes kehtiva korraga ei muutu. Muudatusega sätestatakse seni sotsiaalministri määruses „Liikumispuudega või pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaardi vorm ja väljaandmise tingimused“ reguleeritud parkimiskaardi saamise alused seaduse tasandil.

Lõikes 5 sätestatakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kehtivusaeg juhul, kui kaart antakse tuvastatud puude raskusastme alusel. Parkimiskaart antakse välja puuet tõendavale dokumendile märgitud puude raskusastme kehtivuse ajaks, kuid mitte kauemaks kui viieks aastaks. Parkimiskaardi kehtivusaja põhimõte võrreldes kehtiva korraga ei muutu, kuid seni sotsiaalministri määruses „Liikumispuudega või pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaardi vorm ja väljaandmise tingimused“ sätestatud tingimus tuuakse seaduse tasandile.

Lõikes 6 sätestatakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kehtivusaeg ajutise liikumis- või nägemisfunktsiooni kõrvalekalde korral. Parkimiskaart antakse välja pere- või eriarsti tõendil märgitud funktsiooni kõrvalekalde tõenäolise möödumise perioodiks, kuid mitte kauemaks kui üheks aastaks. Võrreldes kehtiva korraga muudetakse ajutise parkimiskaardi kehtivusaja määramist paindlikumaks, kuid maksimaalne kestus on kokkuvõttes sama, mis varem. Senise kuni kuuekuulise kehtivusaja ja kaardi täiendava pikendamise võimaluse asemel lähtutakse edaspidi arsti hinnangust funktsiooni kõrvalekalde tõenäolisele kestusele. Kui ajutine funktsiooni kõrvalekalle kestab arsti hinnangul näiteks üheksa kuud, saab parkimiskaardi anda kohe üheksaks kuuks ning inimesel ei ole vaja sama funktsiooni kõrvalekalde tõttu kuue kuu möödumisel uuesti parkimiskaarti taotleda. Parkimiskaardi maksimaalne kehtivusaeg ajutise funktsiooni kõrvalekalde korral on üks aasta.

Lõikes 7 sätestatakse volitusnorm, mille alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega Euroopa puudega inimese parkimiskaardi vormi, tehnilise kirjelduse, kaardile kantavate andmete loetelu ning kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise korra.

Paragrahvi 167[1] sätestatakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kehtetuks tunnistamine ja teabevahetus.

Lõikes 1 sätestatakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kehtetuks tunnistamise alused. Kaart tunnistatakse kehtetuks, kui selle andmise alus on ära langenud, kaart või selle andmed on võltsitud või ebaõiged, kaart on muutunud kasutamiskõlbmatuks või selle andmed loetamatuks, kaart on kadunud või hävinud, kaardiomaja on surnud või surnuks tunnistatud või kaarti on kasutanud isik, kellel selleks õigust ei ole.

Kehtetuks tunnistamise aluste seaduses sätestamise eesmärk on tagada, et parkimiskaardiga seotud õigusi tõendaks üksnes kehtiv ja õiguspäraselt kasutatav kaart.

Kaardil olevad andmed on ebaõiged eelkõige juhul, kui kaardi valmistamisel või kaardi andmiseks vajalike andmete edastamisel on tehtud viga, mille tulemusena ei vasta kaardile kantud andmed õigetele andmetele, näiteks on ekslikult märgitud vale sünnikuupäev või kaardi kehtivusaeg.

Kaardi või selle andmete võltsimisega on tegemist näiteks juhul, kui SKA antud kaarti või sellele kantud andmeid on pärast kaardi andmist omavoliliselt muudetud või täiendatud. Kui tegemist on algusest peale võltsitud kaardiga, mida Sotsiaalkindlustusamet ei ole andnud, ei ole tegemist kehtiva kaardiga, mida oleks võimalik kehtetuks tunnistada.

Kaart on kasutuskõlbmatu või sellel olevad andmed loetamatud näiteks juhul, kui kaart on füüsiliselt selliselt kahjustunud, et seda ei ole enam võimalik kasutada kaardi või kaardiomaja tuvastamiseks, näiteks kui kaart on murdunud või sellel olevad andmed on kulumise või muu kahjustuse tõttu muutunud loetamatuks. Kaardi tavapärane kulumine või muu kahjustus, mis ei takista kaardi kasutamist ega sellel olevate andmete tuvastamist, ei too kaasa kaardi kehtetuks tunnistamist.
Kehtetuks tunnistamise aluste seaduses sätestamise eesmärk on tagada, et kaardiga seotud õigusi tõendaks üksnes kehtiv ja õiguspäraselt kasutatav kaart.

Kaardi kehtetuks tunnistamise otsuse teatavakstegemist eraldi ei reguleerita, kuna sellele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse üldsätteid. HMS § 62 lõike 1 kohaselt tehakse haldusakt menetlusosalisele teatavaks. Sama paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhtudel, sealhulgas juhul, kui otsusega piiratakse isiku õigusi või tunnistatakse tema kahjuks kehtetuks varasem haldusakt, tehakse otsus teatavaks kättetoimetamisega. HMS § 5 lõike 4 kohaselt viiakse menetlustoimingud läbi viivituseta, mistõttu ei ole vaja eraldi sätestada ka otsuse põhjendamatu viivituseta teatavakstegemise kohustust.

Kaardi kasutamiskõlbmatuks muutumise, sellel olevate andmete loetamatuse, kaardi rikkumise, kadumise või hävimise tõttu kehtetuks tunnistamine ei eelda tingimata kaardi omaja pöördumist. Sotsiaalkindlustusamet võib nende asjaolude kohta teavet saada ka muul viisil. Otsus tehakse kaardi omajale HMS § 62 kohaselt teatavaks sõltumata sellest, kas menetlus algas tema enda pöördumise alusel või ameti algatusel. Kaardi omaja teadmine kehtetuks tunnistamise aluseks olevast asjaolust ei asenda talle otsuse teatavakstegemist.

Kaardi omaja surma või surnuks tunnistamise korral ei ole otsuse talle teatavakstegemine võimalik. Tegemist on isikuga lahutamatult seotud kaardiga, mille kasutamise õigus ei lähe üle pärijatele.

Lõikes 2 sätestatakse parkimiskaardiga seotud teavitamiskohustus. Parkimiskaardi taotleja ja kaardiomaja või tema seaduslik esindaja, välisriigi parkimiskaardi omaja või tema seaduslik esindaja ning isik või asutus peavad teavitama SKA-d neile teada olevatest asjaoludest, mis võivad kaasa tuua kaardi kehtetuks tunnistamise või vajaduse teavitada teise liikmesriigi pädevat asutust. Säte võimaldab SKA-l saada talle pandud ülesannete täitmiseks vajalikku teavet ka olukorras, kus asjaolu ilmneb parkimiskaardi kasutamise kontrollimisel või §-s 68 sätestatud õiguse võimaldamisel.

Lõikes 3 sätestatakse liiklusjärelevalve teostaja ja korrakaitseorgani kohustus teavitada SKA-d, kui neile saavad oma ülesannete täitmisel teatavaks asjaolud, mis viitavad Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kehtetuks tunnistamise aluse võimalikule esinemisele. Teavitamiskohustus puudutab juhtumeid, kus esineb kahtlus, et kaart või selle andmed on võltsitud või andmed on ebaõiged või kaarti on kasutanud isik, kellel selleks õigust ei ole.

Teavitamiskohustuse eesmärk on tagada, et SKA saaks oma ülesannete täitmisel teabe võimaliku kehtetuks tunnistamise aluse kohta ka juhul, kui vastavad asjaolud tuvastatakse liiklusjärelevalve või muu korrakaitselise tegevuse käigus. Teavitamine ei tähenda, et liiklusjärelevalve teostaja või korrakaitseorgan otsustab parkimiskaardi kehtetuks tunnistamise, vaid edastatud teabe põhjal saab SKA hinnata, kas esineb alus parkimiskaardi kehtetuks tunnistamiseks. Eelnõus on SKA-le ette nähtud õigus töödelda parkimiskaardi kehtetuks tunnistamiseks vajalikke isikuandmeid.

Teavitamisel võib edastada üksnes § 167^2 lõikes 3 nimetatud andmeid ning seda teavitaja valduses olevas ja konkreetsete asjaolude kirjeldamiseks vajalikus ulatuses. Seega ei näe säte ette kogu § 167^2 lõikes 3 nimetatud andmestiku kohustuslikku edastamist igal teavitamisel, vaid lähtuda tuleb konkreetsel juhul olemas olevatest andmetest ja nende vajalikkusest võimaliku kehtetuks tunnistamise aluse hindamiseks. Selline piirang aitab tagada isikuandmete töötlemise eesmärgipärasuse ja minimaalsuse.

Lõikes 4 sätestatakse SKA kohustus teavitada teise liikmesriigi pädevat asutust, kui SKA saab teavet selle liikmesriigi antud Euroopa puudega inimese parkimiskaardi väärkasutuse kohta. Väärkasutus võib seisneda näiteks kaardi kasutamises selleks mitte õigustatud isiku poolt. Säte reguleerib liikmesriikidevahelist teabevahetust parkimiskaardi väärkasutuse korral. Muudatus on seotud direktiivist tuleneva liikmesriikidevahelise koostöö ja teabevahetuse kohustusega.

Lõikes 5 sätestatakse volitusnorm, mille alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega Euroopa puudega inimese parkimiskaardi väärkasutuse, kehtetuks tunnistatud parkimiskaartidega seotud teabevahetuse ning teiste riikide pädevate asutuste teavitamise täpsema korra. Volitusnorm võimaldab seaduses sätestatud kohustuste alusel reguleerida määrusega nende praktilise rakendamise ja teabevahetuse täpsemat korraldust.

Paragrahviga 167^2 täiendatakse liiklusseadust Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise menetluses isikuandmete töötlemise õigusliku alusega.

Lõikes 1 sätestatakse SKA õigus töödelda Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmiseks ja kehtetuks tunnistamiseks vajalikke isikuandmeid. Tegemist on parkimiskaardi menetlemiseks vajaliku üldise töötlemisalusega, mis võimaldab täita seadusest tulenevaid ülesandeid.

Punktis 1 sätestatakse, et SKA-l on õigus töödelda kaardi taotleja ja kaardiomaja isiku üldandmeid (ees- ja perekonnanimi, isikukood selle olemasolul ning sünniaeg). Andmed on vajalikud tuvastamaks, kes on kaardiomaja või kaardi taotleja. Isikukood ning sünniaeg on vajalik, et välistada kaardi andmist samasuguse nimega inimesele, kellel ei ole kaardi saamise õigust.

Punktis 2 antakse SKA-le õigus töödelda kaardi taotleja või kaardiomaja kontaktandmeid (e-posti aadress, telefoninumber ning aadress). Andmed on vajalikud menetlusprotsessis tekkivate küsimuste lahendamiseks ning kaardi andmiseks õigele inimesele.

Punktis 3 antakse SKA-le õigus töödelda kaardi taotleja või -omaja esindaja isiku üld-, kontakt- ja esindusõiguse andmeid. Andmed on vajalikud juhul, kui kaardi taotlejal või -omajal on esindaja, kellel on esindusõigus ning kes teda menetluses esindab. Esindusõiguse andmeid tuleb kontrollida esindusõiguse kinnitamiseks ning üld- ja kontaktandmed on vajalikud menetluse

käigus tekkida võivate küsimuste lahendamiseks (nt kaardi kätte saamise andmete kontrollimine).

Punktis 4 sätestatakse SKA õigus kontrollida kas kaardi taotlejal on õiguslik alus kaardi saamiseks. Kaart antakse LS § 167 lg 4 alusel inimesele, kes elab Eestis seaduslikult ning kellel on SKA tuvastatud keskmisele, raskele või sügavale puude raskusastmele vastav liikumis- või nägemisfunktsiooni kõrvalekalle või liikumisfunktsiooni ajutine kõrvalekalle, mis tingib liikumisabivahendi kasutamise, või nägemisfunktsiooni ajutine kõrvalekalle. Samuti on kaardi andmiseks vaja töödelda andmeid puude kehtivusaja või ajutise funktsiooni kõrvalekalde arstitõendi kehtivusaja kohta, kuna parkimiskaardile märgitakse ka selle kehtivusaeg ning see on otseselt seotud tuvastatud kõrvalekalde kehtivusajaga.

Lõikes 2 nähakse ette SKA või muu Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmiseks, kehtetuks tunnistamiseks või kaardi kasutamise üle järelevalve tegemiseks pädeva haldusorgani õigus edastada menetluses kogutud isikuandmeid kolmandale isikule, teisele haldusorganile, korrakaitseorganile või välisriigi pädevale asutusele. Kolmanda isiku all peetakse silmas eelkõige eraõiguslikku füüsilist või juriidilist isikut, kelle valduses oleva teabe kasutamine või kellega teabe vahetamine on konkreetsel juhul vajalik sättes nimetatud eesmärgil. Selliseks isikuks võib olla näiteks eraparkla pidaja või muu parkimiskoha haldaja, kelle valduses on teave Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kasutamise või võimaliku väärkasutuse asjaolude kohta. Andmeid võib edastada üksnes juhul, kui see on vajalik kaardi andmise või kehtetuks tunnistamise menetluses tähtsust omavate asjaolude väljaselgitamiseks või kontrollimiseks, kaardi kasutamise õiguspärasuse kontrollimiseks või kaardi väärkasutuse tuvastamiseks või selle kohta teabe edastamiseks. Säte loob õigusliku aluse pädevate asutuste vaheliseks koostööks ja teabevahetuseks, sealhulgas piiriülestes olukordades, kui see on vajalik nimetatud ülesannete täitmiseks.

Lõikes 3 sätestatakse nende isikuandmete koosseis, mida Sotsiaalkindlustusametil on õigus töödelda Euroopa puudega inimese parkimiskaardi § 167^1 lõike 1 punktide 2 või 6 tõttu kehtetuks tunnistamise menetluses ning teise liikmesriigi antud kaardi võimaliku väärkasutamise asjaolude väljaselgitamiseks ja selle liikmesriigi pädeva asutuse teavitamiseks. Andmete töötlemine on vajalik konkreetse kaardi ja sellega seotud isikute tuvastamiseks ning võimaliku väärkasutamise asjaolude hindamiseks. Andmete töötlemise õigus hõlmab ka menetlust, mille tulemusel väärkasutamine kinnitust ei leia ja kaarti kehtetuks ei tunnistata.

Punktis 1 nimetatud kaardi omaja ees- ja perekonnanime ning isikukoodi või selle puudumisel sünniaja töötlemine võimaldab tuvastada inimese, kellele kaart on antud, ning seostada võimaliku väärkasutamise teate õige inimesega. Isikukood või selle puudumisel sünniaeg aitab muu hulgas eristada samanimelisi inimesi.

Punktis 2 nimetatud kaardi numbri, kaardi andnud riigi ja asutuse ning kaardi kehtivusaja töötlemine võimaldab tuvastada konkreetse kaardi ja selle andja ning hinnata, kas kaart oli võimaliku väärkasutamise ajal kehtiv. Teise liikmesriigi antud kaardi puhul on riigi ja asutuse andmed vajalikud ka selleks, et suunata teave asjaomase liikmesriigi pädevale asutusele. Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed võivad sisalduda Sotsiaalkindlustusametile esitatud teates ning osa neist on tuvastatavad kaardilt.

Punktis 3 nimetatud kaardi kasutamise aeg ja koht ning võimaliku väärkasutamise viis ja asjaolud on vajalikud juhtumi hindamiseks. Need andmed võimaldavad selgitada, milles võimalik väärkasutamine seisnes ja kas esineb alus kaardi kehtetuks tunnistamiseks või teise

liikmesriigi pädeva asutuse teavitamiseks. Kõnealused andmed edastab Sotsiaalkindlustusametile võimalikust väärkasutamisest teavitav isik või asutus.

Punktis 4 nähakse ette võimalus töödelda kaarti kasutanud muu isiku ees- ja perekonnanime ning isikukoodi või selle puudumisel sünniaega üksnes juhul, kui selle isiku tuvastamine on vajalik kaardi väärkasutamise asjaolude väljaselgitamiseks. Vajadus võib tekkida näiteks siis, kui teine inimene kasutab kaardi omaja kaarti puudega inimesele mõeldud eritingimustest või eeliskohtlemisest kasu saamiseks, kuigi tal puudub selleks õigus. Selle isiku andmete töötlemine võimaldab eristada kaardiomajat kaardi tegelikust kasutajast ning hinnata nende seost võimaliku väärkasutamisega. Muu isiku andmeid ei töödelda, kui juhtumi asjaolude väljaselgitamiseks ei ole tema tuvastamine vajalik.

Kui võimalik väärkasutamine puudutab teise liikmesriigi antud Euroopa puudega inimese parkimiskaarti, edastab Sotsiaalkindlustusamet selle liikmesriigi pädevale asutusele punktides 1–4 nimetatud andmed ulatuses, mis on vajalik juhtumi hindamiseks ja edasiste meetmete üle otsustamiseks. Kõigi loetletud andmete edastamine ei ole igal juhul vajalik ega põhjendatud. Teabe edastamine võimaldab kaardi andnud liikmesriigi pädeval asutusel hinnata võimalikku väärkasutamist ja otsustada oma pädevuse piires edasiste toimingute üle. Teate saanud asutus töötleb andmeid kooskõlas isikuandmete kaitse üldmääruse ja asjaomase liikmesriigi õigusega.

Andmete töötlemisel lähtutakse eesmärgipärasuse ja võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttest. Lõikes sätestatud andmekoosseis määrab kindlaks lubatud andmeliigid, kuid ei tähenda, et kõiki loetletud andmeid tuleb koguda ja töödelda iga juhtumi puhul. Töödeldavate andmete ulatus peab piirduma sellega, mis on konkreetse juhtumi lahendamiseks vajalik.

Lõikes 4 sätestatakse seaduslik alus SKA-l saada kolmandatelt isikutelt, teistelt haldusorganitelt, korrakaitse organitelt või välisriigi pädevalt asutuselt lõike 3 punktides 1–4 nimetatud andmeid sellises ulatuses, mis on vajalik Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kehtetuks tunnistamiseks. Säte annab Sotsiaalkindlustusametile õiguse teha päringuid, kui neile on saadetud LS 167^1 lõikele 2 vastav teade Euroopa Puudega inimese parkimiskaardi väärkasutamise kohta, kuid teates olevad andmed ei võimalda kindlaks teha kaardiomajat, konkreetset kaarti või väärkasutamise asjaolusid. Lõike teine lause kohustab Sotsiaalkindlustusametit märkima päringu eesmärki, õiguslikku alust ning põhjendama andmete vajalikkust.

Paragrahviga 167^3 reguleeritakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi autentsuse ja kehtivuse kontrollimiseks kasutatava valideerimisrakenduse kasutamist ning selle käigus isikuandmete töötlemist. Valideerimisrakendus võimaldab kontrollida kaardi autentsust ja kehtivust ning seda, kas on täidetud eeldused LS §-s 68 sätestatud parkimise ja peatumisega seotud õiguste võimaldamiseks. Valideerimisrakenduse kasutamine täiendab senist parkimiskaardi visuaalse kontrollimise võimalust. Euroopa puudega inimese parkimiskaardi ruutkoodis sisalduv minimaalne andmekoosseis määratakse kindlaks Euroopa Liidu õigusaktiga ning see hõlmab kaardi seerianumbrit ja kehtivusaega ning kontrollimiseks vajalikke tehnilisi andmeid. Isikuandmeid ei tohi pärast kontrolli lõppemist säilitada.

Lõikes 1 sätestatakse, et isik või asutus, kes võimaldab LS §-s 68 sätestatud õigusi, võib kontrollida Euroopa puudega inimese parkimiskaardi autentsust ja kehtivust Euroopa Liidu õigusaktis sätestatud nõuetele vastava valideerimisrakenduse abil. Valideerimisrakenduse kasutamine annab seega võimaluse veenduda, et esitatud Euroopa puudega inimese parkimiskaart on autentne ja kehtiv, enne kui selle alusel võimaldatakse LS §-s 68 sätestatud õigusi. Säte ei anna õigust kontrollida kaarti muul eesmärgil.

Lõikes 2 piiratakse valideerimisrakenduse kasutamisel töödeldavate isikuandmete ulatust ja töötlemise eesmärki. Kaarti kontrolliv isik või asutus võib töödelda üksnes neid isikuandmeid, mis tehakse valideerimisrakenduse kaudu talle kättesaadavaks, ning ainult ulatuses, mis on vajalik kaardi autentsuse ja kehtivuse ning LS §-s 68 sätestatud õiguse võimaldamise eelduse kontrollimiseks. Sätte eesmärk on tagada, et valideerimisel lähtutakse isikuandmete töötlemise eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõttest ning kontrolli käigus ei töödelda rohkem andmeid, kui konkreetse õiguse võimaldamiseks on vajalik.

Valideerimisrakenduse kaudu töödeldavate andmete koosseis sätestatakse Euroopa Liidu tasandil Euroopa puudega inimese parkimiskaardi füüsilise versiooni ruutkoodi nõuetes. Euroopa Komisjoni 1. juulil 2026 konsultatsiooniks avaldatud delegeeritud määruse eelnõu C(2026) 4534 artikli 3 ning II lisa punktide 4–7 kohaselt sisaldab Euroopa puudega inimese parkimiskaardi ruutkood kaardi seerianumbrit ja kehtivusaja lõppkuupäeva ning kontrollimiseks vajalikke tehnilisi andmeid, sealhulgas kaardi liiki, andmeskeemi versiooni, kehtetuks tunnistamise identifikaatorit ja kvalifitseeritud e-templi kontrollimiseks vajalikke andmeid. Delegeeritud määruse eelnõu kohaselt ei ole ruutkoodi lubatud lisada valikulisi andmeid. Delegeeritud määrus ei ole seletuskirja koostamise ajal veel vastu võetud, mistõttu võib selle lõplik sõnastus ja andmekoosseis menetluse käigus muutuda. Määruse vastuvõtmisel on see tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Delegeeritud määruse eelnõu artikli 6 lõike 5 kohaselt loeb valideerimisrakendus ruutkoodis kodeeritud isikuandmeid ja kuvab need kaardil nähtavate andmetega võrdlemiseks ning esitab teabe kaardi kehtivuse kohta. Kehtetuks tunnistamise identifikaatorit kasutatakse kaardi kehtetuks tunnistamise staatuse kontrollimiseks, kuid seda ei kuvata kontrollijale. Seega tehakse parkimiskaardi kontrollimisel kontrollijale nähtavaks kaardi seerianumber, kehtivusaja lõppkuupäev ja teave kaardi kehtivuse kohta. Kontrollijale ei tehta ruutkoodi kaudu kättesaadavaks kaardiomaja nime, sünniaega, isikukoodi ega üksikasjalikke andmeid tema puude või terviseseisundi kohta.

Delegeeritud määruse eelnõu artikli 7 lõigete 2 ja 3 kohaselt ei tohi kontrollija ruutkoodis sisalduvaid andmeid pärast kontrolli lõppemist säilitada ning ruutkoodi kontrollimisest ei teavitata kaardi andnud pädevat asutust või organit.

Lõikes 3 piiratakse nende füüsiliste isikute ringi, kellel on õigus valideerimisrakendust kasutada. Isiku või asutuse nimel võib rakendust kasutada üksnes füüsiline isik, kelle töö- või teenistusülesannete täitmiseks on Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kontrollimine vajalik. Seega ei anna valideerimisrakendusele juurdepääsu üksnes asjaolu, et isik töötab või teenib parkimiskaardi alusel õigusi võimaldavas asutuses, vaid kaardi kontrollimine peab olema vajalik tema konkreetsete töö- või teenistusülesannete täitmiseks. Selline piirang vähendab põhjendamatu juurdepääsu riski ning tagab, et isikuandmeid töötlevad üksnes isikud, kellel on selleks tööülesannetest tulenev vajadus.

Valideerimisrakenduse kasutamise võimalus nähakse muu hulgas ette kohaliku omavalitsuse parkimisjärelevalve teostajatele ning teistele isikutele, kelle töö- või teenistusülesannete täitmiseks on Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kontrollimine vajalik. Rakendusele juurdepääsu andmise ja haldamise täpsem korraldus sätestatakse määrusega.

Lõikes 4 sätestatakse võimalus kasutada valideerimisrakendust automatiseeritult. Automatiseeritud kasutamise all mõeldakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi autentsuse ja kehtivuse ning kaardi kasutamise õiguse tehnilist kontrollimist ilma, et

valideerimisrakendust peaks igal üksikjuhul vahetult kasutama lõikes 3 nimetatud füüsiline isik. Automatiseeritud kasutamine ei laienda valideerimisel töödeldavate isikuandmete koosseisu ega töötlemise eesmärki. Ka sellisel juhul võib isikuandmeid töödelda üksnes käesolevas paragrahvis sätestatud eesmärgil ja ulatuses, st ainult parkimiskaardi autentsuse ja kehtivuse ning selle kasutamise õiguse kontrollimiseks. Automatiseeritud valideerimise võimalus on ette nähtud selleks, et parkimiskaardi kontrollimist oleks võimalik korraldada ka tehniliste lahenduste abil olukorras, kus füüsilise isiku tehtav vahetu kontroll ei ole vajalik või otstarbekas.

Lõikes 5 sätestatakse valideerimisrakendust kasutava isiku või asutuse kohustus tagada, et rakendusele pääsevad ligi üksnes lõikes 3 nimetatud õigustatud isikud või seda kasutatakse lõikes 4 sätestatud tingimustel automatiseeritult. Valideerimise käigus saadud isikuandmeid ei tohi kasutata muul eesmärgil ega säilitada pärast kontrolli lõppemist. Säte paneb rakendust kasutavale isikule või asutusele kohustuse korraldada juurdepääs selliselt, et välistatud oleks põhjendamatu juurdepääs kaardiomaniku andmetele ja andmete hilisem kasutamine eesmärgil, mis ei ole seotud kaardi autentsuse, kehtivuse või LS §-s 68 sätestatud õiguse võimaldamise eelduse kontrollimisega.

Lõikes 6 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitus kehtestada määrusega valideerimisrakenduse kasutamise ning sellele juurdepääsu andmise, peatamise ja lõpetamise täpsem kord. Täpsema korra kehtestamine määrusega võimaldab arvestada valideerimislahenduse tehniliste nõuetega, mille täpne sisu sõltub Euroopa Komisjoni vastuvõetavast rakendusaktist.

Paragrahviga 167[4] sätestatakse parkimiskaardi alusel pakutavate õiguste ja soodsamate parkimis- või peatumistingimuste kohta teabe kättesaadavaks tegemise nõuded. Isik või asutus, kes võimaldab parkimiskaardi alusel LS §-s 68 sätestatud õigusi või muid soodsamaid parkimis- või peatumistingimusi, peab tegema sellekohase teabe kättesaadavaks selgel ja kergesti ligipääsetaval viisil oma veebilehel või kohapeal. Teave tuleb esitada muu hulgas digitaalses ja kergesti loetavas vormingus ning kooskõlas toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduses sätestatud asjakohaste ligipääsetavusnõuetega. Nõude eesmärk on tagada, et parkimiskaardi omajal, sealhulgas välisriigis antud parkimiskaardi omajal, oleks võimalik hõlpsasti teada saada, millised parkimis- ja peatumisõigused või soodsamad tingimused konkreetses kohas kehtivad. Teabe kättesaadavaks tegemine veebilehel või kohapeal võimaldab parkimiskaardi omajal saada selgelt ja ligipääsetavalt teada, millised parkimis- ja peatumisõigused või soodsamad tingimused konkreetses kohas kehtivad.

LS §-s 68 sätestatud õiguste kõrval hõlmab teavitamiskohustus ka muid parkimiskaardi alusel vabatahtlikult võimaldatavaid soodsamaid parkimis- või peatumistingimusi. Näiteks võib eraparkla omanik võimaldada parkimiskaardi omajale seaduses sätestatust täiendavaid parkimissoodustusi. Eelnõuga ei kehtestata kohustust selliseid tingimusi või soodustusi pakkuda, kuid nende pakkumise korral tuleb teha sellekohane teave nõuetekohaselt kättesaadavaks.

Eelnõu § 2 punktiga 9 muudetakse LS § 187 lõike 5 viimast lauset, viies selle kooskõlla eelnõuga muudetava parkimiskaardi regulatsiooni ja terminoloogiaga. Muudatuse kohaselt toimub liikumis- või nägemispuudega inimest sõidutava sõiduki parkimisõigust tõendava parkimiskaardi paigaldamine LS § 68 lõikes 2 sätestatud korras. Viidatud sätte kohaselt tuleb parkimiskaart paigutada sõiduki esiklaasile või armatuurlauale selliselt, et kaardi esikülg oleks kogu ulatuses nähtav. Muudatus tagab, et parkimiskaardi paigaldamise nõuded on seaduses sätestatud ühtselt.

Eelnõu § 2 punktiga 10 muudetakse LS § 193 lõiget 1, täpsustades kohaliku omavalitsuse liiklusjärelevalve pädevust seoses parkimiskaardi regulatsiooni muudatustega. Valla- või linnavalitsus teostab kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil lisaks peatumise ja parkimise nõuetele järelevalvet liikumis- või nägemispuudega inimest vahetult sõidutava sõiduki parkimisõiguse kasutamise nõuete täitmise üle. Muudatusega viiakse säte kooskõlla eelnõus kasutatava terminoloogiaga ning sätestatakse selgelt kohaliku omavalitsuse pädevus kontrollida parkimiskaardiga seotud parkimisõiguse õiguspärast kasutamist.

Eelnõu § 2 punktiga 11 täiendatakse liiklusseaduse § 264 lõikega 28, millega täiendatakse seaduse rakendussätteid üleminekuregulatsiooniga, mis käsitleb enne Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kasutuselevõttu antud parkimiskaartide kehtivust.

Lõikes 28 sätestatakse, et kuni 2028. aasta 31. maini kehtinud seaduse § 167 alusel antud parkimiskaardid jäävad kehtima neile märgitud kehtivusaja lõpuni, kuid mitte kauem kui 2029. aasta 1. detsembrini. Parkimiskaartide üleminekuperiood erineb Euroopa puudega inimese kaardi üleminekuperioodist, kuna Euroopa puudega inimese parkimiskaardi puhul tuleneb direktiivist kohustus senised parkimiskaardid üleminekuaja jooksul uute Euroopa puudega inimese parkimiskaartide vastu välja vahetada. Seetõttu ei saa senised parkimiskaardid jääda kehtima üksnes neile märgitud kehtivusaja lõpuni, vaid nende kehtivusele on sätestatud ka üleminekuperioodist tulenev lõpptähtaeg. Euroopa puudega inimese kaardi puhul direktiiv samasugust olemasolevate riigisiseste kaartide kohustusliku ümbervahetamise nõuet ette ei näe. Siiski on ka riigisisese puudega isiku kaardi puhul ette nähtud üleminekuperioodi lõpptähtaeg, et tagada mõistliku aja jooksul üleminek Euroopa puudega inimese kaartidele ja vältida eri liiki kaartide pikaajalist paralleelset kasutamist. Üleminekutingimuste määramisel on lähtutud sellest, et inimestel jääks piisavalt aega senine kaart uue kaardi vastu välja vahetada.

Üleminekusätte eesmärk on tagada sujuv üleminek seniselt parkimiskaardilt Euroopa puudega inimese parkimiskaardile ja vältida olukorda, kus kõik senised kaardiomanikud peaksid kaardi vahetama välja ühel ajal. See võimaldab anda uued Euroopa puudega inimese parkimiskaardid järk-järgult, vältides seniste kaartide üheaegse väljavahetamisega kaasnevat inimeste halduskoormuse ja Sotsiaalkindlustusameti töökoormuse järsku suurenemist.

Lõpptähtaja 1. detsember 2029 kehtestamine on vajalik, et tagada direktiivist tulenev seniste parkimiskaartide täielik asendamine Euroopa Liidu ühtse kujunduse ja ühtsete nõuetega Euroopa puudega inimese parkimiskaartidega. Seetõttu nähakse ette tähtaeg, mille saabumisel kaotavad kehtivuse kõik senise korra alusel antud parkimiskaardid sõltumata neile märgitud kehtivusajast. Sellega tagatakse, et mõistliku üleminekuaja järel on kõik kasutusel olevad parkimiskaardid asendatud Euroopa puudega inimese parkimiskaartidega.

Üleminekuperioodil tuleb parkimisjärelevalves arvestada nii enne 1. juunit 2028 antud seniste parkimiskaartide kui ka uute Euroopa puudega inimese parkimiskaartidega. Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kontrollimiseks on ette nähtud valideerimisrakendus, seniste kaartide kontroll toimub senisel viisil.

Alates 1. juunist 2028 lõpeb kohaliku omavalitsuse üksuste ülesanne parkimiskaarte anda ning Euroopa puudega inimese parkimiskaardi taotlusi hakkab lahendama Sotsiaalkindlustusamet. Üleminekukuupäeval kohalikes omavalitsustes pooleliolevate taotluste menetlemise praktiline korraldus lepitakse enne uue süsteemi rakendumist kokku Sotsiaalkindlustusameti ja kohalike omavalitsuste koostöös, et tagada sujuv üleminek ja vältida taotlejate jaoks menetluse katkemist.

Eelnõu § 2 punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks LS § 264[1] lõige 2, milles on sätestatud Ühendkuningriigi pädeva asutuse antud parkimiskaardi tunnustamine Eestis. Muudatus on seotud parkimiskaardi regulatsiooni ümberkorraldamisega. Ühendkuningriigi pädeva asutuse andnud parkimiskaardi tunnustamine sätestatakse edaspidi LS §-s 167 koos teiste Eestis tunnustatavate välisriigi parkimiskaartidega. Seetõttu ei ole eraldi regulatsioon § 264[1] lõikes 2 enam vajalik.

Eelnõu § 2 punktiga 13 täiendatakse liiklusseadust normitehnilise märkusega, milles viidatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividele (EL) 2024/2841 ja (EL) 2024/2842. Normitehnilise märkusega näidatakse, milliste Euroopa Liidu direktiivide ülevõtmiseks liiklusseadust eelnõuga muudetakse.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse muuseumiseadust.

Eelnõu § 3 punktiga 1 muudetakse muuseumiseaduse § 20 lõike 3 punkti 1, milles sätestatakse puudega inimese õigus külastada tasuta riigimuuseume. Muudatus on vajalik seoses Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtuga alates 1. juunist 2028. Kuna õigus külastada tasuta riigimuuseume on sätestatud seaduses ja muuseumid kuuluvad Euroopa puudega inimese kaardi direktiivi kohaldamisalasse, tuleb muuta puudest tuleneva tasuta muuseumikülastuse õiguse tõendamise korda.

01.02.2027 jõustuva muuseumiseaduse § 20 lõike 3 punkti 1 kohaselt on muuseumi külastamine tasuta kaheksa-aastasele ja nooremale lapsele, alla 18-aastasele puudega isikule ja tema saatjale ning sügava puudega 18-aastasele ja vanemale isikule ning tema saatjale. Muudatusega seotakse tasuta külastamise õigus Euroopa puudega inimese kaardi kasutamisega. Muudatuse tulemusel on muuseumi külastamine tasuta kuni 18-aastasele Euroopa puudega inimese kaardi omanikule ja tema saatjale ning kui kaardile on kantud A-täht, siis ka täisealisele Euroopa puudega inimese kaardi omanikule ja tema saatjale.

A-täht on direktiivist tulenev võimalik lisamärge Euroopa puudega inimese kaardil nendele inimestele, kes vastavalt riiklikule õigusele ja tavale vajavad suuremat toetusvajadust ning abistajat või saatjat, sealhulgas abilooma. Eestis on plaanitud lisada A-täht kõikide sügava puude raskusastmega inimeste ja kõikide raske nägemispuudega inimeste kaartidele.

Kuna Euroopa puudega inimese kaart antakse puudega inimestele ning kaardi andmisele eelneb põhjalik puude tuvastamine, mille käigus hinnatakse muu hulgas puude raskusastet ja liiki, ei ole põhjendatud täiendava hindamise korraldamine A-tähe määramiseks. Arvestades, et sügav puue on puude raskusastmetest kõige raskem ja sellest tulenevalt on nendel inimestel üldjuhul suurem toetuse ja kõrvalabi vajadus, on põhjendatud A-tähe kandmine sügava puude raskusastmega inimeste kaartidele. Samuti on põhjendatud A-tähe kandmine raske nägemispuudega inimeste kaartidele, kuna nägemispuudest tulenevalt võib neil olla suurem vajadus kõrvalise abi järele liikumisel ja igapäevatoimingutes, sealhulgas saatja abi järele. A-tähe lisamine kaardile on täpsemalt reguleeritud eelnõu § 1 punktis 2.

Muudatuse tulemusel laieneb tasuta muuseumikülastuse õigus raske nägemispuudega inimestele ja nende saatjatele. 2025. aasta lõpu seisuga oli Eestis 2695 raske nägemispuudega inimest. Kui arvestada, et tasuta külastuse õigus laieneb ka nende saatjatele, suureneb tasuta riigimuuseumi külastamise õigusega inimeste arv hinnanguliselt 5390 inimese võrra.

Eelnõu § 3 punktiga 2 täiendatakse muuseumiseadust §-ga 32^2, milles sätestatakse üleminekuregulatsioon riigisisese puudega isiku kaardi omanike tasuta muuseumikülastuse õiguste säilitamiseks.

Muudatus on vajalik seoses Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtuga alates 1. juunist 2028. Kuigi alates sellest kuupäevast antakse senise puudega isiku kaardi asemel Euroopa puudega inimese kaarti, jäävad varem antud puudega isiku kaardid kehtima neile märgitud kehtivusaja lõpuni, kuid mitte kauemaks kui 2031. aasta 31. maini. Seetõttu kehtestatakse üleminekusäte, mis tagab puudega isiku kaardi omanikele senise tasuta muuseumikülastusega õiguste säilimise ka pärast Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõttu.

Sätte eesmärk on vältida olukorda, kus isikul on kehtiv riigisisene puudega isiku kaart, kuid talle ei ole veel antud Euroopa puudega inimese kaarti ning seetõttu võib tekkida põhjendamatu piirang tasuta muuseumikülastuse õiguse kasutamisel. Muudatus tagab sujuva ülemineku seniselt puudega isiku kaardi süsteemilt Euroopa puudega inimese kaardi süsteemile ning õiguste katkematu jätkumise üleminekuperioodil.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse ühistranspordiseadust.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse ühistranspordiseaduses puudega inimeste tasuta riigisisese liiniveo, saatja sõidusoodustuse ja sõidusoodustuse õiguse tõendamise regulatsiooni seoses Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtuga alates 1. juunist 2028. Kuna puudest tulenevad sõidusoodustused on osaliselt sätestatud seaduses ja reisijateveoteenused kuuluvad direktiivi kohaldamisalasse, tuleb viia puudest tulenevate sõidusoodustuste tõendamise alused kooskõlla Euroopa puudega inimese kaardi direktiiviga.

Eelnõu § 4 punktiga 1 muudetakse ühistranspordiseaduse § 32 lõike 3 esimest lauset. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tõendatakse puudest tuleneva sõidusoodustuse olemasolu puuet tõendava dokumendi või puudega isiku kaardiga. Muudatuse kohaselt tõendatakse sõidusoodustuse olemasolu edaspidi Euroopa puudega inimese kaardiga.

Muudatus on peamiselt tehnilist laadi ning tuleneb puudega isiku kaardi asendamisest Euroopa puudega inimese kaardiga alates 1. juunist 2028. Ühtlasi ei ole edaspidi kavas anda puudega isiku kaardi ja pensionitunnistuse ühiskaarti. Praktikas on esinenud ka juhtumeid, kus sõidusoodustuse tõendamiseks esitatakse puude tuvastamise otsus, mis sisaldab sõidusoodustuse võimaldamiseks mittevajalikke isikuandmeid. Seetõttu lihtsustatakse nii inimese kui ka vedaja jaoks sõidusoodustuse tõendamist, nähes selle ühtse alusena ette Euroopa puudega inimese kaardi. Muudatus ei mõjuta sõidusoodustust saama õigustatud isikute ringi ega soodustuse sisu. Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtu tulemusena tuleb samadel tingimustel sõidusoodustust võimaldada ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide antud Euroopa puudega inimese kaartide omanikele.

Eelnõu § 4 punktiga 2 muudetakse ühistranspordiseaduse § 34, milles loetletakse isikud, keda vedaja on kohustatud riigisisesel liinil tee-, vee- ja raudteeliikluses tasuta vedama.

01.02.2027 jõustuva ühistranspordiseaduse § 34 kohaselt on tasuta sõidu õigus puudega alla 18-aastasel isikul, sügava puudega 18-aastasel ja vanemal isikul, raske nägemispuudega isikul, sügava või raske nägemispuudega isiku saatjal või puudega isikut saatval juht- või abikoeral.

Direktiivi eesmärk on tagada, et Euroopa puudega inimese kaardi omanikele võimaldatakse teises liikmesriigis juurdepääs seal pakutavatele soodustustele ja eelisõigustele samadel

tingimustel nagu selle liikmesriigi puuetega inimestele. See hõlmab ka transpordivaldkonnas pakutavaid soodustusi. Direktiiv ei kohusta kehtestama tasuta sõidu õigust, kuid kui liikmesriik on selle kehtestanud, tuleb soodustust võimaldada ka teiste liikmesriikide Euroopa puudega inimese kaardi omanikele samadel tingimustel. Eestis on täisealiste tasuta sõidu õigus seotud konkreetsete puude liikide ja raskusastmetega. Kuna teiste liikmesriikide puude tuvastamise süsteemid erinevad ning puude liik ega raskusaste Euroopa puudega inimese kaardil ei kajastu, kasutatakse eelnõus täisealiste tasuta sõidu õiguse ja saatja õiguse määratlemisel kaardile kantavat A-tähte. Alla 18-aastase Euroopa puudega inimese kaardi omaniku tasuta sõidu õigus ei sõltu A-tähe olemasolust.

Punktide 1 ja 2 kohaselt säilitatakse kehtivad tasuta sõidu õigused koolieelses eas lastele ja nendele lastele, kelle õpingute alustamine on edasi lükatud.

Punktis 3 sätestatakse tasuta sõidu õigus alla 18-aastasele Euroopa puudega inimese kaardi omanikule. Tegemist on kehtiva alla 18-aastase puudega isiku tasuta sõidu õiguse üleviimisega Euroopa puudega inimese kaardi süsteemi. Tasuta sõidu õigusega inimeste sihtrühm ei muutu.

Punktis 4 sätestatakse tasuta sõidu õigus Euroopa puudega inimese kaardi omanikule ja tema saatjale, kui kaardile on kantud A-täht. A-täht on direktiivist tulenev võimalik lisamärge Euroopa puudega inimese kaardil nendele inimestele, kes vastavalt riiklikule õigusele ja tavale vajavad suuremat toetusvajadust ning abistajat või saatjat, sealhulgas abilooma. Eestis on plaanitud lisada A-täht kõikide sügava puudega inimeste ja kõikide raske nägemispuudega inimeste kaartidele.

Kuna Euroopa puudega inimese kaart antakse puudega inimestele ning kaardi andmisele eelneb põhjalik puude tuvastamine, mille käigus hinnatakse muu hulgas puude raskusastet ja liiki, ei ole põhjendatud täiendava hindamise korraldamine A-tähe määramiseks. Arvestades, et sügav puue on puude raskusastmetest kõige raskem ja sellest tulenevalt on nendel inimestel üldjuhul suurem toetuse ja kõrvalabi vajadus, on põhjendatud A-tähe kandmine sügava puudega inimeste kaartidele. Samuti on põhjendatud A-tähe kandmine raske nägemispuudega inimeste kaartidele, kuna nägemispuudest tulenevalt võib neil olla suurem vajadus kõrvalise abi järele liikumisel ja igapäevatoimingutes, sealhulgas saatja abi järele. A-tähe lisamine kaardile on täpsemalt reguleeritud eelnõu § 1 punktis 2.

Seega on edaspidi selle sätte alusel tasuta sõidu õigus lisaks punktis 3 nimetatud lastele ka sügava puudega täisealistel ja raske nägemispuudega täisealistel. Lisaks on tasuta saatja õigus kõikidel sügava puudega inimestel ja raske nägemispuudega inimestel. Muudatuse tulemusel laieneb võrreldes kehtiva seadusega tasuta sõidu õigus ka sügava puudega laste saatjatele.

Punktis 5 sätestatakse tasuta sõidu õigus Euroopa puudega inimese kaardi omanikku saatvale juht- või abikoerale. Tegemist on kehtiva õiguse sisulise ülevõtmisega, kuid võrreldes kehtiva regulatsiooniga täpsustatakse, et tasuta sõidu õigus laieneb juht- või abikoerale juhul, kui koer saadab Euroopa puudega inimese kaardi omanikku. Muudatus on vajalik õigusselguse tagamiseks, kuna kehtiv seadus ei sätesta, kuidas peab inimene tõendama, et ta on juht- või abikoera kasutav puudega inimene. See on praktikas põhjustanud keerulisi olukordi nii puudega inimesele kui ka vedajale sõiduõiguse kontrollimisel.

Muudatusega luuakse ühtne ja lihtne tõendamisalus Euroopa puudega inimese kaardi näol. Seejuures ei ole juht- või abikoera kasutamise õigus seotud A-tähe olemasoluga kaardil. Kuigi A-täht viitab vajadusele saatja, tugiisiku, isikliku abistaja või abilooma järele, võivad juht- või abikoera kasutada ka inimesed, kellel ei ole A-tähe saamise alust, näiteks diabeedi või

epilepsiaga inimesed. Seetõttu on põhjendatud siduda juht- või abikoera tasuta vedamise õigus Euroopa puudega inimese kaardi olemasoluga, mitte A-tähega.

Eelnõu § 4 punktiga 3 muudetakse ühistranspordiseaduse § 36 lõiget 1, mis reguleerib avaliku teenindamise lepingu alusel sõitjateveol riigieelarvest hüvitatavaid sõidusoodustusi. Muudatusega viiakse saatja sõidusoodustuse regulatsioon kooskõlla Euroopa puudega inimese kaardi süsteemiga. 01.02.2027 jõustuva seaduse kohaselt hüvitatakse sõidusoodustus sügava puudega isiku saatjale ja alla 18-aastase puudega isiku saatjale. Muudatuse kohaselt hüvitatakse edaspidi sõidusoodustus alla 18-aastase Euroopa puudega inimese kaardi omaniku saatjale ning 18-aastase ja vanema Euroopa puudega inimese kaardi omaja saatjale, kui kaardile on kantud A-täht.

Eelnõu § 4 punktiga 4 täiendatakse ühistranspordiseadust rakendussättega, mis reguleerib üleminekut seniselt puudega isiku kaardilt Euroopa puudega inimese kaardile. Kuigi alates 1. juunist 2028 antakse puudega isiku kaardi asemel Euroopa puudega inimese kaarti, jäävad varem antud puudega isiku kaardid kehtima neile märgitud kehtivusaja lõpuni, kuid mitte kauemaks kui 2031. aasta 31. maini. Selleks sätestatakse, et kuni 2028. aasta 31. maini kehtinud ühistranspordiseaduse regulatsiooni kohaldatakse ka üleminekuperioodil nende isikute suhtes, kellel on kehtiv puudega isiku kaart. Muudatuse eesmärk on tagada sõidusoodustuste katkematu jätkumine ning vältida olukorda, kus isik kaotaks üleminekuperioodil õiguse sõidusoodustusele üksnes seetõttu, et talle ei ole veel antud Euroopa puudega inimese kaarti.

3.1. Põhiseaduspärasuse analüüs

Eelnõu põhiseaduspärasuse hindamisel eristatakse Euroopa Liidu õigusest tulenevaid kohustuslikke nõudeid, nende rakendamisel tehtavaid riigisiseseid valikuid ja direktiivide ülevõtmisega mitteseotud muudatusi. Küsimustes, milles liikmesriigile on jäetud otsustusruum, tuleb põhjendada Eesti valitud lahenduse mõju isikute põhiõigustele. Samuti tuleb hinnata direktiividega mitteseotud muudatuste põhiseaduspärasust, kui nendega piiratakse õigusi või kehtestatakse kohustusi.

Põhiseaduse § 11 kohaselt peab põhiõiguse piirangul olema põhiseadusega kooskõlas olev eesmärk ning piirang peab olema selle saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas. Sobivuse hindamisel kontrollitakse, kas piirang aitab eesmärki saavutada. Vajalikkuse hindamisel võrreldakse piirangut vähem koormavate, kuid vähemalt sama tõhusate lahendustega. Mõõdukuse hindamisel kaalutakse piirangu mõju isikule ja kaitstava eesmärgi tähtsust.

3.1.1. Isikute ja asutuste kohustus avaldada teavet eritingimuste kohta

Kavandatavate PISTS § 14^6 ja LS § 167^4 kohaselt avaldatakse ligipääsetavat teavet kaardi alusel pakutavate eritingimuste ja eeliskohtlemise kohta. Direktiivi (EL) 2024/2841 artikli 18 lõige 1 kohustab liikmesriike tagama avaliku sektori asutuste pakutavaid tingimusi käsitleva teabe avaldamise. Sama artikli lõige 2 näeb eraettevõtjate puhul ette teabe avaldamise julgustamise. Eraettevõtjatele siduva avaldamiskohustuse kehtestamine on seega riigisisene valik.

Eraettevõtjatele kehtestatav kohustus riivab põhiseaduse §-ga 31 kaitstud ettevõtlusvabadust, sest ettevõtja peab kasutama aega ja vajaduse korral raha teabe koostamiseks, avaldamiseks ja ajakohastamiseks. Soodustuste pakkumise vabatahtlikkus ei kõrvalda nende pakkumisega kaasneva teavitamiskohustuse riivet.

Piirangu eesmärk on tagada puudega inimestele tegelik võimalus kasutada neile pakutavaid eritingimusi ja eeliskohtlemist. Selleks vajab inimene arusaadavat ja ligipääsetavat teavet nii hüve olemasolu kui ka selle kasutamise tingimuste kohta. Teabe kättesaadavus võimaldab kavandada teenuste kasutamist ning vähendab vajadust küsida iga teenuseosutaja käest eraldi selgitusi. Eesmärk toetab puudega inimeste võrdset osalemist ühiskonnaelus ning põhiseaduse § 28 lõikes 4 sätestatud erilist kaitset.

Avaldamiskohustus on eesmärgi saavutamiseks sobiv, sest see muudab pakutavad hüved ja nende kasutamise tingimused inimestele teatavaks. Kaardi olemasolu ei taga iseenesest võimalust soodustust kasutada, kui inimene ei saa selle olemasolust või kasutamise tingimustest teada.

Kohustus on vajalik, sest vabatahtlik teavitamine ja juhendite koostamine ei taga teabe avaldamist kõigi eritingimusi pakkuvate ettevõtjate poolt. Need abinõud toetavad kohustuse täitmist, kuid ei asenda seda: ettevõtjal säilib võimalus jätta teave avaldamata või ajakohastamata. Üksnes riiklik koondteabeleht ei ole samuti sama tõhus alternatiiv. Ettevõtja määratud tingimuste kohta ajakohase teabe avaldamine koondlehel eeldab omakorda, et ettevõtja edastab teabe ja selle muudatused lehe haldajale. Seega ei kõrvalda koondleht ettevõtja teavitamiskoormust, vaid muudab teabe avaldamise korraldust.

Kohustus on mõõdukas, sest see puudutab teavet juba pakutavate hüvede kohta ega kohusta ettevõtjat uusi soodustusi looma või olemasolevaid laiendama. Teabe sisu piirdub hüve olemuse ja selle kasutamiseks vajalike tingimustega. Ettevõtjal säilib võimalus valida sobiv avaldamiskanal, arvestades teabe ligipääsetavust. Kohustuse täitmine ei tähenda iseenesest uue veebilehe loomist ega kogu ettevõtja veebikeskkonna ümberkujundamist. Ka väiksem ettevõtja saab valida kohustuse täitmiseks oma tegevuse ulatusele vastava lahenduse.

Teabe ligipääsetavuse nõue on seotud kohustuse eesmärgiga - teabe pelgast avaldamisest ei piisa, kui puudega inimene ei saa seda kasutada. Samas piirdub kõnealune kohustus eritingimusi käsitleva teabe kättesaadavaks tegemisega ega laienda iseenesest toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduse nõudeid ettevõtja kogu tegevusele. Selliselt piiritletud kohustusega kaasnev koormus ei kaalu üles puudega inimeste huvi saada pakutavate hüvede kasutamiseks vajalikku teavet.

Eeltoodust tulenevalt on kirjeldatud ulatusega avaldamiskohustus puudega inimeste õiguste kaitseks sobiv, vajalik ja mõõdukas ning kooskõlas põhiseaduse §-dega 11 ja 31.

3.1.2. Euroopa puudega inimese kaardi maksimaalne kehtivusaeg

Kavandatava PISTS § 14^2 lõike 4 kohaselt on Euroopa puudega inimese kaardi maksimaalne kehtivusaeg lastel viis ja täisealistel kümme aastat ka juhul, kui puude raskusaste on tuvastatud pikemaks ajaks. Direktiivi (EL) 2024/2841 artikli 7 lõige 6 jätab kehtivusaja määramise liikmesriigile, nõudes ühtlasi võimalikult pika kehtivusaja tagamist. Viie- ja kümneaastane tähtaeg on Eesti valik, mille põhjendus on seotud kaardi kasutaja tuvastamisega.

Kaardi perioodilise uuendamise kohustus riivab põhiseaduse §-ga 19 kaitstud üldist tegevusvabadust, sest inimene peab tegema dokumendi uuendamiseks vajalikke toiminguid. Lastele ja täisealistele erineva maksimaalse kehtivusaja kehtestamine puudutab ka põhiseaduse §-s 12 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet. Kaardi kehtivusaja lõppemine ei lõpeta puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivust ega sellest tulenevaid toetuse saamise õigusi. Piirangu eesmärk on tagada kaardi usaldusväärne seostamine selle omajaga ning vähendada kaardi

kasutamist selleks õigustamata isiku poolt. Kaardile kantud foto peab võimaldama teenuseosutajal hinnata, kas kaarti esitab selle omaja.

Perioodiline uuendamine on eesmärgi saavutamiseks sobiv, sest võimaldab asendada vananenud foto ajakohasega. Lapse välimus muutub kasvamise ja arengu tõttu üldjuhul kiiremini kui täisealise välimus. Seetõttu aitab laste lühem uuendamistsükkel säilitada foto kasutatavust.

Füüsilise kaardi perioodiline asendamine on vajalik, sest foto uuendamine üksnes andmekogus või kaardi digiversioonil ei muuda füüsilisele kaardile kantud fotot. Üksnes digitaalsele kontrollile tuginemine vähendaks võimalust kasutada füüsilist kaarti iseseisvalt. Täiendava isikut tõendava dokumendi süstemaatiline esitamine oleks inimesele korduv kohustus ning muudaks hüvede kasutamise sõltuvaks teise dokumendi kaasaskandmisest. Kaardi perioodiline uuendamine võimaldab selle asemel kasutada kaarti tavapäraselt iseseisva tõendina.

Digiversiooni puhul puudutab uuendamisvajadus foto ja kaardiandmete ajakohastamist. Füüsilise kaardi asendamise vajadus ei õigusta iseenesest digiversiooni kasutajale täiendavate toimingute kehtestamist. Digiversiooni ajakohastamisel on põhjendatud kasutada tehniliselt võimalikku lihtsamat menetlust, säilitades kaardi kasutaja tuvastamise usaldusväärsuse.

Viie- ja kümneaastane uuendamistsükkel on mõõdukas, sest jätab dokumendi kasutamiseks pika ajavahemiku ning väldib sagedast asjaajamist. Tähtaegade valikut toetab võrdlus teiste fotoga dokumentidega: isikut tõendavate dokumentide seaduse § 24 järgi antakse Eesti kodaniku pass üldjuhul kuni kümneks aastaks ja alla 15-aastasele kuni viieks aastaks. Võrdlus toetab viie- ja kümneaastase perioodi kasutamist, kuid ei tähenda, et dokumentide eesmärgid või vanusepiirid oleksid identsed. Puudega inimese kaardi puhul hõlmab lühem tähtaeg kogu alaealisuse, arvestades ka noorukieas jätkuvaid välimuse muutusi.

Riive ulatust vähendab see, et kaardi tavapärane uuendamine on tasuta ning kehtiva puudeotsuse korral ei eelda see puude uut tuvastamist. Uuendamise eesmärk on ajakohastada õigusi tõendavat dokumenti, mitte hinnata uuesti juba tuvastatud puuet. Direktiivi artikli 7 lõige 4 näeb ette kaardi tasuta andmise ja pikendamise.

Laste ja täisealiste erineval kohtlemisel on objektiivne põhjus: laste kiirem välimuse muutumine suurendab vajadust fotot sagedamini uuendada. Viieaastane tähtaeg arvestab seda vajadust, säilitades samal ajal piisavalt pika kasutusaja. Erinev kohtlemine on seetõttu põhjendatud ja proportsionaalne.

Eeltoodust tulenevalt on kaardi maksimaalse kehtivusaja piiramine lastel viie ja täisealistel kümne aastaga sobiv, vajalik ja mõõdukas ning kooskõlas põhiseaduse §-dega 11, 12 ja 19. Hinnang puudutab dokumendi perioodilist uuendamist ega õigusta kehtiva puudeotsuse korral uue puude hindamise nõudmist.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu kohaselt võetakse Eesti õiguses kasutusele Euroopa Liidu õigusest tulenevad terminid „Euroopa puudega inimese kaart“, „Euroopa puudega inimese parkimiskaart“, „eritingimus või eeliskohtlemine“, „abiloom“ ja „liidu liikuvusprogramm“. Terminid tulenevad direktiivist (EL) 2024/2841 ning nende kasutamine on vajalik direktiivi ülevõtmiseks ja Eesti õiguse terminoloogia kooskõlla viimiseks Euroopa Liidu õigusega.

Euroopa puudega inimese kaart asendab senise riigisisese puudega isiku kaardi ja Euroopa puudega inimese parkimiskaart senise liikumispuudega või pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaardi. Eelnõus kasutatakse lisaks terminit „valideerimisrakendus“, millega tähistatakse Euroopa puudega inimese kaardi autentsuse ja kehtivuse kontrollimiseks kasutatavat tehnilist lahendust.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/2841, millega luuakse Euroopa puudega inimese kaart ja Euroopa puudega inimese parkimiskaart (ELT L, 2024/2841, 14.11.2024), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/2842, millega laiendatakse direktiivi (EL) 2024/2841 liikmesriigis seaduslikult elavatele kolmanda riigi kodanikele (ELT L, 2024/2842, 14.11.2024).

Direktiiviga (EL) 2024/2841 kehtestatakse Euroopa puudega inimese kaardi ja Euroopa puudega inimese parkimiskaardi ühine raamistik, nende vastastikuse tunnustamise põhimõte ning nõuded kaartide andmisele, vormile, kehtivusele, ligipääsetavusele, turvalisusele ja väärkasutuse ennetamisele. Direktiiviga (EL) 2024/2842 laiendatakse sama regulatsiooni liikmesriigis seaduslikult elavatele kolmanda riigi kodanikele.

Eelnõus sätestatakse kaartide mõiste ja kohaldamisala, pädev asutus, andmise ja kehtetuks tunnistamise kord, valideerimine, teabe kättesaadavus ning väärkasutusega seotud teabevahetus. Eelnõukohased lahendused vastavad direktiivides sätestatud nõuetele.

Direktiiv jätab mitmes küsimuses liikmesriigile valikuvabaduse. Eelnõu kohaselt määratakse mõlema kaardi andmise pädevaks asutuseks SKA. Alternatiiv oleks olnud määrata ülesanne mõnele teisele riigiasutusele või jätta parkimiskaardi andmine kohaliku omavalitsuse üksustele. SKA kasuks otsustati, kuna amet juba tuvastab puude raskusastet ja annab riigisisest puudega inimese kaarti ning selline lahendus võimaldab kasutada olemasolevaid menetlusi ja infosüsteeme, samuti vähendada dubleerivat asjaajamist.

Samuti ei kasutata eelnõus direktiivi artikli 2 lõikes 2 sätestatud võimalust laiendada kaartide kohaldamist üldiselt kõigile lühiajalisest viibimisest pikematele Eestis viibimise juhtudele. Alternatiiv oleks olnud laiendada kaartide tunnustamist ka muudele pikaajalise viibimise juhtudele. Eelnõus piirdutakse direktiivist tuleneva kohustusliku lahendusega, mille kohaselt kehtivad kaardid pikema aja vältel liidu liikuvusprogrammis osalevatele isikutele.

Eelnõu reguleerimisalaga seonduvad ka isikuandmete kaitse üldmäärus ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta. Neist tulenevaid nõudeid on arvestatud isikuandmete töötlemist ja teabe ligipääsetavust puudutavate sätete kujundamisel.

Eelnõu reguleerimisalaga otseselt seotud Euroopa Liidu Kohtu praktikat ei ole tuvastatud. Direktiivide ülevõtmise kohta on koostatud seletuskirja lisana 3 vastavustabel, milles näidatakse direktiivide sätete vastavus eelnõu sätetele.

Seaduseelnõu väljatöötamise toetamiseks tegi Trinidad Wiseman OÜ 2026. aasta I poolaastal teenusedisaini analüüsi, mille üheks osaks oli ka õigusanalüüs, mille koostaja oli Jaana Nõgisto (Advokaadibüroo Jaana Nõgisto, jaana@jaananogisto.com).

6. Seaduse mõjud

Muudatuse eesmärgid:

1. **Euroopa puudega isiku kaardi kasutuselevõtt.** Senine riigisiseselt kehtiv puudega isiku kaart asendatakse Euroopa puudega inimese kaardiga (edaspidi ka EL PIK) ning sellega seonduvalt võetakse üle asjakohases direktiivis sätestatud õigused ja kohustused. Mõjuanalüüs keskendub direktiivi ülevõtmisega kaasnevatele sisulistele muudatustele.
2. **Euroopa puudega inimese parkimiskaardi kasutuselevõtt.** Senise, 1968. aasta teeliikluse konventsiooni täiendava Euroopa kokkuleppe alusel tunnustatava parkimiskaardi asemel hakkab Eesti andma ja tunnustama Euroopa puudega inimese parkimiskaarti (edaspidi EL PAK) ning sellega seonduvalt võetakse üle direktiivis sätestatud õigused ja kohustused. EL PAK-i kõrval tunnustatakse Eestis jätkuvalt 1968. aasta teeliikluse konventsiooni täiendava Euroopa kokkuleppega liitunud riikide pädevate asutuste antud parkimiskaarte ning Ühendkuningriigi pädeva asutuse antud parkimiskaarte.

Muudatuste rakendamisel võib eeldada sotsiaalset ja majanduslikku mõju, samuti mõju riigivalitsemisele ja infotehnoloogilistele arendustele. Eelnõu mõjude olulisuse tuvastamiseks hinnati nimetatud valdkondi vajaduse korral kolme kriteeriumi alusel: mõjutatud sihtrühma suurus, mõju ulatus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk. Mõjuanalüüsis ei käsitleta eraldi muudatusi, mis on üksnes tehnilise, normitehnilise või terminoloogilise iseloomuga ega mõjuta oluliselt isikute õigusi, kohustusi, halduskoormust või avaliku sektori töökorraldust. Mõjupeatükk on üles ehitatud muudatuse eesmärkide põhiselt.

Muudatuste mõju regionaalarengule ei hinnatud, sest:

- kaardi taotlemise tingimused ei muutu, st taotlus on ka edaspidi võimalik esitada paberkandjal nii teenindusbüroos kohapeal kui postiga (kasutades sh vajaduse KOV sotsiaaltöötaja abi taotluse täitmisel), samuti digitaalselt SKA iseteeninduses või e-postiga;
- kaardi (sh puudega inimese kaart füüsilisel kujul) väljastamine toimub kas teenindusbüroos või posti teel inimese poolt taotluses märgitud aadressile;
- muudatused parkimiskaardi väljastaja osas ei halvenda teenuse kättesaadavust ja ligipääsetavust. Inimene saab kaarti taotleda sarnastel tingimustel ja viisil ka SKA-st.

Eelnõu mõjude osas järelhindamist ei kavandata, kuna eelnõuga valdavalt täpsustatakse ja lihtsustatakse olemasolevaid menetlusi ning võetakse üle Euroopa Liidu õigusest tulenevad nõuded. Muudatuste rakendumist ja võimalikke probleeme on võimalik jälgida tavapärase rakenduspraktika käigus.

6.1. Euroopa Liidu puudega inimese kaart

EL PIK asendab senise puudega isiku kaardi. Olulised erinevused senikehtivaga võrreldes on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Antava ELi puudega inimese kaardi erinevused võrreldes senikehtiva kaardiga

Tunnused	Puudega isiku kaart	EL PIK
Kehtivusala	Eesti	Euroopa Liit
Dokumendi vorm	Füüsiline	Füüsiline või digitaalne
Foto	Ei ole	On
Puude raskusaste	Jah	Ei
Puude liik	Jah; nägemis- või liikumispuue	Ei

Tunnused	Puudega isiku kaart	EL PIK
Kehtivus	Lastel kuni 3 aastat, erandjuhtudel täisealiseks saamiseni. Tööealistel kuni 5 aastat, erandjuhtudel pensionieani. Vanaduspensioniealistel kuni 5 aastat, erandjuhtudel eluaegne.	Lastel kuni 3 aastat, erandjuhtudel 5 aastat. Tööealistel kuni 5 aastat, erandjuhtudel kuni 10 aastat. Vanaduspensioniealistel kuni 5 aastat, erandjuhtudel kuni 10 aastat.

Sotsiaalne mõju

Muudatus puudutab üleminekuperioodi, arvestades kogu puudega inimeste sihtrühma (*ca* 100 000 inimest). Üleminekuperioodil asendub riigisisene dokument EL PIK-iga uue otsuse tegemisel või puudega inimese taotluse alusel. Positiivne mõju avaldub puudega inimese kaardi valdaja jaoks võimaluses kasutada kõiki eritingimusi või eeliskohtlemist, mis on tagatud vastava liikmesriigi analoogse kaardi omanikele.

Vabatahtlikult pakutavate eritingimuste või eeliskohtlemise sisu EL PIK-i kasutuselevõtuga iseenesest ei muutu ning eelnõuga ei kohustata teenuseosutajaid uusi soodustusi looma. Samas on SKA ülesanne suurendada teadlikkust kaardi kasutamise võimalustest ja julgustada avaliku sektori asutusi ning eraettevõtjaid puudega inimestele eritingimusi ja eeliskohtlemist pakkuma. Seetõttu võib EL PIK-i praktiline väärtus Eestis aja jooksul suureneda, kui kaardi alusel pakutavate vabatahtlike soodustuste hulk kasvab.

Olulisem positiivne mõju avaldub teistesse liikmesriikidesse reisivatele puudega inimestele. EL PIK võimaldab kasutada teises liikmesriigis sealsele puudega inimesele pakutavaid eritingimusi ja eeliskohtlemist samadel tingimustel, ilma et inimesel tuleks oma puude staatust sealses süsteemis eraldi tõendada. Mõju ulatus ja avaldumise sagedus sõltuvad sellest, kui sageli inimene teistesse liikmesriikidesse reisib ning eritingimusi või eeliskohtlemist sihtriigis pakutakse.

Teiste liikmesriikide EL PIK-i omanikele tekib Eestis võimalus kasutada siin pakutavaid eritingimusi ja eeliskohtlemist Eesti kaardiomanikega samadel tingimustel. Mõju ulatus sõltub Eestisse saabuvate kaardiomanike arvust ning nende poolt teenuste ja soodustuste kasutamisest, mistõttu ei ole mõjutatud inimeste arvu täpselt võimalik hinnata.

Teenuseosutajatele, sealhulgas avaliku sektori asutustele ja ettevõtjatele, ei kaasne kohustust hakata EL PIK-i omanikele uusi vabatahtlikke soodustusi pakkuma. Kui soodustust või eritingimust juba pakutakse, tuleb seda võimaldada samadel tingimustel ka teiste liikmesriikide EL PIK-i omanikele ning teha sellekohane teave ligipääsetavalt kättesaadavaks. Seetõttu on mõju teenuseosutajatele üldjuhul vähene ning avaldub eelkõige olemasolevate soodustuste kohaldamisel ja nende kohta teabe avaldamisel juhul, kui ettevõtja on vabatahtlikult otsustanud soodustusi pakkuda.

Muuseumidele ja ühistransporditeenuse osutajatele kaasneb lisaks mõju riigisiseselt seadusega ette nähtud soodustuste muutumisest. Muuseumiseaduse muudatusega laieneb tasuta riigimuuseumi külastamise õigus raske nägemispuudega EL PIK-i omanikele ja nende saatjatele, suurendades võimalike õigustatud inimeste arvu hinnanguliselt 5400 võrra. Ühistranspordiseaduse muudatusega laieneb tasuta sõidu õigus sügava puudega laste saatjatele.

Nende muudatustega kaasnev mõju on positiivne õigustatud inimestele, kuid toob kaasa täiendava kulu riigile

Kokkuvõttes on EL PIK-i kasutuselevõtu mõju puudega inimestele positiivne, kuid mõju ulatus ja avaldumise sagedus sõltuvad kaardi kasutamisest ning pakutavate soodustuste hulgast. Suurim sisuline muutus võrreldes kehtiva olukorraga seisneb kaardi piiriüleses kasutatavuses ja teiste liikmesriikide soodustustele juurdepääsu lihtsustumises. Teenuseosutajatele on mõju pigem vähene, kuna eelnõu ei kohusta uusi vabatahtlikke soodustusi looma. Olulisi ebasoovitavaid sotsiaalseid mõjusid ei ole ette näha.

Olulisemad muudatused on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Muuseumiseaduse ja ühistranspordiseaduse muudatused võrreldes senise olukorraga

Seadus, soodustus	Puudega isiku kaart	EL PIK
Muuseumiseadus, tasuta külastusõigus	Puudega laps ja tema saatja	Puudega laps ja tema saatja
	Sügava puudega täisealine isik ja tema saatja	Täisealine ja tema saatja, kui EL PIK-ile on kantud A-täht. A-täht kantakse kõikidele sügava puudega inimeste ja raske nägemispuudega inimeste kaartidele. Seega laieneb tasuta muuseumikülastus raske nägemispuudega täisealistele ja nende saatjatele.
Ühistranspordiseadus, tasuta sõit kommertsliinidel	Puudega laps	Puudega laps ja tema saatja, kui lapse EL PIK-ile on kantud A-täht. Tasuta sõidu õigus laieneb sügava puudega laste saatjatele.
	Sügava puudega täisealine isik	Täisealine ja tema saatja, kui EL PIK-ile on kantud A-täht. A-täht kantakse kõikidele sügava puudega inimeste ja raske nägemispuudega inimeste kaartidele. Seega laieneb tasuta sõidu õigus kõikidele sügava puudega inimeste saatjatele ega ole enam piiratud vaid sügava nägemispuudega.
	Raske nägemispuudega täisealine isik	
	Raske või sügava nägemis-puudega isiku saatja	

Mõõduka ebasoovitava mõjuga risk väljendub kaardi kehtivuse tähtajas. 2025. aasta jooksul tehtud 24 119 puudeotsusest 26% puhul (6 174)oli muutumatu või progresseeruv püsiv seisund aluseks vanuserühma kuulumise lõpuni kestva otsuse tegemisel. Sellisel juhul kehtib riigisisesene dokument kas 16-aastaseks saamiseni (alates 2027. aastast kuni täisealiseks saamiseni), vanaduspensioniikka jõudmiseni või elu lõpuni. Fotoga puudega inimese kaardi kehtivusaeg on aga alaealise puhul kuni viis aastat, tööealisel ja vanaduspensioniealisel kuni kümme aastat. See tähendab, et kaarti tuleb selle aja möödudes uuendada. Alaealise ja tööealise

puhul võib see kaasa tuua vajaduse uuendada dokumenti vastaval perioodil korduvalt ja alustada järgmisse vanuserühma jõudes dokumendi taotlemist algusest peale. Kui aga kaardi andmise alus ei ole muutunud, saab kaardi andja lihtsustatud korras, kusjuures digitaalne puudega inimese kaart uueneb automaatselt.

Teiseks võimalikuks ebasoovitava mõjuga riskiks võib kujuneda kaardi andmise aluseks oleva puudeotsuse kehtivusaeg. 2025. aastal tehtud tähtajaliste otsuste keskmine kehtivus oli alaealistel 2,1 aastat, täisealistel 3,6 aastat ja vanaduspensioniealistel 4,4 aastat. See tähendab, et nii puudeotsuse kui ka sellest tulenevalt antava kaardi uuendamise sagedus on eelkõige alaealistel ja tööealistel inimestel suurem kui kaardi maksimaalne võimalik kehtivusaeg. Puude tuvastamise protsess ise ei muutu, kuid täiendava halduskoormusena võidakse tajuda kaardi andmiseks vajaliku foto olemasolu. Selle mõju vähendamiseks on kavandatud Euroopa puudega inimese kaardi andmiseks kasutada Politsei- ja Piirivalveameti andmekogus olevat kehtivat fotot, mis saadakse asutustevahelise andmevahetuse kaudu ja mida inimesel ei ole üldjuhul vaja eraldi esitada. Lisaks ei mõjuta eelnõukohased muudatused nende inimeste kaardi kehtivusaega võrreldes kehtiva korraga, kuna ka praegu antava puudega inimese kaardi kehtivus on seotud puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivusajaga.

Mõju riigivalitsemisele

Digitaalse EL PIK-i loob SKA puude tuvastamisel automaatselt. Füüsiline kaart trükitakse taotluse alusel. Kuna ei ole teada, kui suur hulk puudega inimesi soovib a) olemasoleva kaardi vahetamist EL PIK-iks ja b) kui paljud soovivad füüsilist EL PIK-i pärast puudeotsuse saamist, on töökoormuse kasvu keeruline hinnata. Pikemas perspektiivis võib eeldada töökoormuse vähenemist eelkõige digitaalse kaardi kasutamise suurenemise ja kaardi andmise protsessi automatiseerimise tõttu.

Kulude vähenemine sõltub kahest asjaolust:
1) digitaalne kaart muutub valdavaks;
2) keskmine puudeotsuse kehtivusaeg pikeneb.

Töökoormust ja kulusid suurendab antavate kaartide ebaühtlane kehtivusaeg (2025. aastal lastel keskmiselt 2,1, täisealistel 3,6 ja vanaduspensioniealistel 4,4 aastaks).

Kuna füüsilist EL PIK-i vajavate taotlejate arv on prognoosimatu, ei saa mõju ulatusele hinnangut anda.

Direktiivi ülevõtmisega kaasneva Euroopa Liidu liikmesriigi poolt Euroopa Liidu kodanikule või kolmanda riigi kodanikule välja antud EL PIK-i mõju ulatust on subjektiivselt oluline, kuid objektiivselt võimatu hinnata.

6.2. Euroopa Liidu puudega inimese parkimiskaart

EL PAK **asendab** seni KOV-ide poolt antud puudega isiku parkimiskaardi, mida anti välja 1968. aasta teeliikluse konventsiooniga liitunud riikides ühtsel parkimiskaardi vormil. Kuigi Eesti hakkab edaspidi andma EL PAK-i ja tunnustama teiste riikide antud EL PAK-i, siis ka edaspidi tunnustatakse 1968. aasta teeliikluse konventsiooniga liitunud riikide parkimiskaarte ja Ühendkuningriigi antud parkimiskaarti. Olulised erinevused senikehtivaga võrreldes on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Antava ELi puudega inimese parkimiskaardi erinevused võrreldes senikehtiva kaardiga

Tunnused	Puudega isiku parkimiskaart	EL PAK
Kehtivusala	Eesti ja Euroopa Liit[6]	Euroopa Liit
Foto	On	Ei ole
Allkiri	On	Ei ole
Kehtivus	Parkimiskaart antakse välja puuet tõendavale dokumendile märgitud puude raskusastme kehtivuse perioodiks, kuid mitte kauemaks kui 5 aastaks. Arsti tõendi alusel (ajutine liikumis- või nägemisfunktsiooni kõrvalekalle) antud parkimiskaart kehtib kuus kuud. Kaarti on võimalik üks kord pikendada kuueks kuuks.	Parkimiskaart antakse välja puuet tõendavale dokumendile märgitud puude raskusastme kehtivuse perioodiks, kuid mitte kauemaks kui 5 aastaks. Arsti tõendi alusel (ajutine liikumis- või nägemisfunktsiooni kõrvalekalle) antud parkimiskaart kehtib pere- või eriarsti tõendil märgitud funktsiooni kõrvalekalde tõenäolise möödumise perioodiks, kuid mitte kauemaks kui üheks aastaks.
Andja	Kohalik omavalitsus	SKA

Eesti puudega isiku parkimiskaart juba kehtib EL-is nõukogu vastava soovituse[7] kohaselt. Direktiivi ülevõtmine eeldab aga dokumenti andva pädeva asutuse määramist. Eestis kaardi andmise (sh trükkimise) korraldamine senisel kujul ehk kohaliku omavalitsuse kaudu ei ole mõistlik. Seega on kaardi andmise protsessi (õigustatuse hindamisest kaardi trükkimise ja andmiseni) andmine SKA-le põhjendatud.

Sotsiaalne mõju

EL PAK-i andmise protsessi ühtlustamine kuni selleni, et parkimiskaarti on õigustatud isikule võimalik anda koos EL PIK-iga, aga ka plaanitud muudatus, mille kohaselt toimuvad nii EL PIK-i kui ka EL PAK-i taotlemine ja andmine ühes kohas, on tugevalt **positiivse mõjuga**.

Muudatus mõjutab eelkõige parkimiskaardi kasutajaid. Parkimiskaardi saamise alused ja kaardiga seotud parkimisõigused sisuliselt ei muutu, kuid kaardi taotlemine koondatakse kohalike omavalitsuste asemel SKA-sse. Kasutaja jaoks lihtsustub asjaajamine, kuna puude tuvastamise ja parkimiskaardi saamisega seotud toimingud koonduvad ühe asutuse juurde.

Eesti Linnade ja Valdade Liidu poolt 2025. aastal korraldatud küsitluse andmetel oli 2025. aasta augustis antud umbes 22 500 kehtivat parkimiskaarti.

Mõju riigivalitsemisele

[6] EL-i nõukogu soovitus nr 98/376/EC ja soovitus selle rakendamiseks.
[7] EL-i nõukogu soovitus nr 98/376/EC ja soovitus selle rakendamiseks.

SKA andmetel on omavalitsused perioodil 2021–2025 tellinud keskmiselt 9740 parkimiskaarti, kuid juba 2026. aasta esimesel poolaastal telliti üle 10 000 parkimiskaardi. Kehtiva regulatsiooni puudused on järgmised:
1) ei ole teada, kui palju kehtivaid parkimiskaarte on tegelikult välja antud;
2) puudub ülevaade omavalitsustele eraldatud parkimiskaartide reservist.

Muudatuse tulemusel hakkab EL PAK-e andma SKA. Selle tulemusena tekib ülevaade kehtivatest parkimiskaartidest. Kaarte n-ö reservi toota ei ole enam võimalik, sest iga kaart trükitakse isikustatuna.

Kohalike omavalitsuste töökoormus **väheneb**. Ära langeb vajadus parkimiskaartide varude planeerimisele ja nende käsitsi vormistamisele. Muudatus võib mõjutada kõiki kohalikke omavalitsusi (78). Lisaks langeb kohalikelt omavalitsustelt ära parkimiskaardi taotluste menetlemise ja kaartide andmisega seotud töö. Mõju on püsiv ning selle ulatust iseloomustab senine kaartide maht: aastatel 2021–2025 tellisid omavalitsused keskmiselt 9740 parkimiskaarti aastas. Seetõttu on parkimiskaartide andmise ülesande üleandmise mõju kohalike omavalitsuste töökoormusele oluline, kuigi mõju suurus võib omavalitsuste lõikes erineda.

Kohalike omavalitsuste töökoormus liiklusjärelevalve teostamisel **ei muutu**. Seni antav liikumispuudega ja pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaart kehtib üleriigiliselt, mitte üksnes kaardi välja andnud omavalitsuse territooriumil. Järelikult on ka järelevalvet teostaval isikul võimalus parkimise õigsust kontrollida üksnes visuaalselt (kaardi enese vastavus, st kujundus ja kaardi kehtivusaeg). Muudatuse tulemusel lisandub senisele kontrollivõimalusele võimalus kasutada valideerimisrakendust. Valideerimisrakenduse kasutamine on kohaliku omavalitsuse jaoks tasuta. Rakenduse kasutamine on võimalus, mitte kohustus, mistõttu ei kaasne sellega kohalikele omavalitsustele kohustuslikku täiendavat töökoormust.

SKA töökoormus **suureneb** ja eeldab lisatööjõu värbamist. Tegemist on püsiva mõjuga, kuna SKA võtab üle kohalike omavalitsuste senise parkimiskaartide andmise ülesande. Töökoormuse ulatus sõltub eelkõige antavate ja uuendatavate kaartide arvust. Direktiivist tulenevate lisaülesannete täitmisega seotud SKA tööjõukulu lisavajaduseks on hinnatud 68 000 eurot aastas. Samas on eeldada, et teenuse pakkumine ühest kohast võimaldab kokkuvõttes tööjõu ressurssi paremini planeerida. Suurimat efekti oleks võimalik saavutada EL PIK-i ja EL PAK-i ühise andmise korral.

Mõju asutustele ja ettevõtjatele

Parkimiskaardi alusel parkimisõigusi või muid soodsamaid parkimis- ja peatumistingimusi võimaldavatele asutustele ja ettevõtjatele on mõju vähene. Neil tuleb teha pakutavate parkimis- ja peatumistingimuste kohta teave selgelt ja ligipääsetavalt kättesaadavaks veebilehel või kohapeal. Täiendavate soodsamate parkimistingimuste pakkumine jääb vabatahtlikuks. Samuti tekib võimalus kontrollida EL PAK-i autentsust ja kehtivust valideerimisrakenduse abil, kuid rakenduse kasutamine ei ole kohustuslik. Kohanemisvajadus seisneb seega eelkõige uue kaardi ja selle kasutamise põhimõtetega arvestamises ning parkimistingimuste kohta avaldatava teabe ajakohastamises.

Rakendus- ja üleminekuriskid

Peamine rakendus- ja üleminekurisk on seotud parkimiskaartide andmise ülesande üleviimisega kohalikelt omavalitsustelt SKA-le ning selleks vajalike infosüsteemide ja tööprotsesside õigeaegse valmimisega. Riski vähendab üleminekuregulatsioon, mille kohaselt jäävad enne EL

PAK-i kasutuselevõttu antud parkimiskaardid kehtima neile märgitud kehtivusaja lõpuni, kuid mitte kauem kui 1. detsembrini 2029. See võimaldab minna uuele süsteemile üle järk-järgult ega eelda kõigi seniste kehtivate parkimiskaartide üheaegset väljavahetamist.

6.3. Andmekaitsealane mõjuhinnang

Eelnõuga kaasneb isikuandmete, sealhulgas terviseandmete ja seega isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikli 9 tähenduses eriliiki isikuandmete töötlemine. Isikuandmete töötlemisega seotud muudatused puudutavad eelkõige puude raskusastme tuvastamist, puudega inimeste sotsiaaltoetuste määramist ja maksmist, Euroopa puudega inimese kaardi ja Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmist ning nende kaartide valideerimist ja väärkasutusega seotud teabevahetust.

Kavandatava andmetöötluse puhul tuleb eristada olemasoleva andmetöötluse täpsustamist uutest töötlemistoimingutest. Suurem osa puude raskusastme tuvastamise, sotsiaaltoetuste maksmise ja Euroopa puudega inimese kaardi andmisega seotud andmetöötlusest toimub SKA-s juba praegu. Euroopa puudega inimese kaardi kasutuselevõtmisega asendatakse senine riigisisene puudega isiku kaart ning selle andmine seotakse olemasoleva puude raskusastme tuvastamise menetluse, infosüsteemide ja SKA pädevusega. Seetõttu ei kaasne Euroopa puudega inimese kaardi andmisega olulist töödeldavate isikuandmete mahu suurenemist ega uue paralleelse andmekogumi loomist.

6.3.1. Euroopa puudega inimese kaardi andmine

Euroopa puudega inimese kaardi andmise eesmärk on tõendada inimese puude staatust või puudest tulenevat õigust nii Eestis kui ka teistes liikmesriikides ning võimaldada inimesele direktiivis sätestatud ulatuses võrdne juurdepääs eritingimustele ja eeliskohtlemisele.

SKA on juba praegu riigisisese puudega isiku kaardi andja. Euroopa puudega inimese kaardi andmine põhineb samuti SKA tuvastatud puude raskusastmel ning kasutusele võetakse olemasolevad menetlused, infosüsteemid ja pädevus. Ei looda uut ulatuslikku andmetöötlust, vaid olemasolevale töötlemisele antakse Euroopa kaardiga seotud ülesannete täitmiseks selgem õiguslik alus.

Direktiiv määrab kaardi andmise eest vastutava pädeva asutuse sõnaselgelt vastutavaks töötlejaks ning kohustab tagama andmete turvalisuse, tervikluse, autentsuse ja konfidentsiaalsuse. Väline teenuseosutaja ei vabasta liikmesriiki andmekaitsealastest kohustustest.

Võrreldes senise puudega isiku kaardiga lisatakse Euroopa puudega inimese kaardile foto. Selleks ei nõuta inimeselt uue foto esitamist, vaid kasutatakse isikut tõendavate dokumentide andmekogus juba olemas olevat näokujutist või fotot. Selline lahendus on vajalik isikustatud kaardi andmiseks ning vähendab dubleerivat andmekogumist ja inimese halduskoormust. Foto kasutamine piiratakse kaardi andmise, asendamise ja kaardile kandmise eesmärgiga. Kui alla 15-aastasel lapsel ei ole Politsei- ja Piirivalveameti fotopangas fotot või näokujutist, on seaduslikul esindajal võimalik see kaardi andjale esitada.
Isikut tõendavate dokumentide andmekogust saadud või inimese enda esitatud fotot ning kaardi valmistajale edastatud fotot ei säilitata kauem, kui see on vajalik kaardi valmistamiseks ja andmiseks. Pärast kaardi valmistamiseks vajalike toimingute lõppemist foto kustutatakse. Kaardi valmistaja võib fotot töödelda üksnes kaardi personaliseerimiseks ega või seda kasutada

muul eesmärgil. Selline lahendus piirab foto töötlemise eesmärki ja säilitamise aega ning vähendab foto põhjendamatu edasise kasutamise riski.

Samal ajal väheneb inimese terviseseisundi kohta kaardil nähtav teave. Senine kaart sisaldab puude raskusastet ning teatavatel juhtudel puude liiki, kuid Euroopa puudega inimese kaardile neid andmeid ei kanta.

Peamised ohud on foto või puude staatusega seotud andmete kasutamine muul eesmärgil ja andmetele põhjendamatu juurdepääs. Esialgne risk on andmete tundlikkust arvestades keskmine.

Riski maandavad olemasoleva infosüsteemi kasutamine, õigusaktis määratud eesmärk ja andmekoosseis, foto kasutamise konkreetne eesmärgipiirang, rollipõhine juurdepääs ja logimine. Direktiiv näeb digitaalse kaardi puhul täiendavalt ette, et see ei tohi sisaldada rohkem isikuandmeid kui füüsiline kaart, andmed peavad olema krüpteeritud ning andmekandja lugemine peab olema piiratud õigustatud kasutajatega. Nende meetmete rakendamisel on jääkrisk väike.

6.3.2. Euroopa puudega inimese kaardi valideerimine

Valideerimise eesmärk on võimaldada avaliku või erasektori teenuseosutajal kontrollida Euroopa puudega inimese kaardi autentsust ja kehtivust ning otsustada selle põhjal konkreetse eritingimuse või eeliskohtlemisevõimaldamine.

Valideerimiseks kasutatakse Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud nõuetele vastavat valideerimislahendust. Direktiivi kohaselt kehtestatakse Euroopa Liidu tasandil Euroopa puudega inimese kaardi QR-koodi ja muude digitaalsete turvaelementide nõuded ning ühised tehnilised spetsifikatsioonid muu hulgas kaardi kehtivuse ja autentsuse kontrollimiseks, võltsimise ja pettuse vältimiseks, koostalitlusvõime tagamiseks ning kaartide piiriüleseks lugemiseks.

Valideerimislahenduse tehnilised nõuded ja Euroopa Liidu tasandi turvameetmed määratakse seega kindlaks Euroopa Liidu õigusega. SKA ülesanne ei ole kehtestada valideerimislahenduse Euroopa Liidu tasandi tehnilisi nõudeid, vaid tagada enda pädevuse piires valideerimise riigisisene õiguspärane korraldus. Direktiiv näeb ühtlasi ette, et isikuandmete kaitset mõjutavate delegeeritud või rakendusaktide ettevalmistamisel konsulteeritakse Euroopa Andmekaitseinspektoriga ja vajaduse korral Euroopa Andmekaitsenõukoguga.

Eesti tasandil seisneb isikuandmete töötlemise reguleerimine eelkõige valideerimise õigusliku aluse, eesmärgi, lubatud andmekoosseisu ja valideerijate ringi kindlaksmääramises. Valideerija töötleb kaardiandmeid selleks, et kontrollida kaardi autentsust ja kehtivust ning võimaldada kaardi alusel enda pakutavat eritingimust, soodustust, eeliskohtlemist, teenust või muud õigust. Valideerijat tuleb selle töötlemistoimingu puhul üldjuhul käsitada iseseisva vastutava töötlejana. Valideerija töötaja või muu tema nimel ja alluvuses tegutsev füüsiline isik ei ole eraldiseisev vastutav ega volitatud töötleja.

Valideerimise käigus töödeldakse teavet, millest ilmneb inimese puude staatus või puudest tulenev õigus. Tegemist on eriliiki isikuandmetega. Seetõttu peab riigisisene regulatsioon lisaks valideerimise õigusele sisaldama sobivaid ja konkreetseid kaitsemeetmeid, mis piiravad töötlemise eesmärki ja ulatust ning väldivad andmete põhjendamatut kasutamist.

Peamine oht on see, et kaarti kontrollib isik, kellel puudub selleks õigustatud eesmärk, valideerijale tehakse kättesaadavaks rohkem isikuandmeid kui konkreetse õiguse kontrollimiseks vajalik või valideerimisel saadud andmeid säilitatakse või kasutatakse hiljem muul eesmärgil. Kuna valideerimisvõimalus võib olla kasutusel suure hulga avaliku ja erasektori teenuseosutajate juures ning töötlemine puudutab eriliiki isikuandmeid, hindame esialgse riski keskmiseks.

Riski maandamiseks piiratakse seaduses valideerimine kaardi autentsuse ja kehtivuse ning konkreetse eritingimuse või eeliskohtlemise võimaldamise eelduse kontrollimisega. Valideerimislahendusele võib juurdepääs olla üksnes isikutel, kelle ülesannete täitmiseks on kaardi kontrollimine vajalik, ning valideerija peab tagama enda nimel tegutsevate füüsiliste isikute juurdepääsu õiguspärasuse. Valideerimisel tuleb järgida andmete minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõtet ning valideerimisel saadud isikuandmeid ei tohi kasutada muul eesmärgil. Andmete säilitamisel tuleb lähtuda Euroopa Liidu õigusaktides ja riigisiseses õiguses sätestatud nõuetest.

Valideerimislahenduse tehniliste omaduste ja lõpliku andmevahetuskorralduse selgumisel tuleb enne selle kasutuselevõttu kontrollida, milliseid isikuandmeid valideerijale kättesaadavaks tehakse, kas valideerimissündmuse kohta edastatakse isikustatud teavet mõnda teise infosüsteemi ning kas valideerimisest tekivad isikuandmeid sisaldavad logid. Kui valideerimisel töödeldakse üksnes konkreetse kontrolli tegemiseks vajalikku minimaalset andmekoosseisu ning valideerimise tulemusel ei teki SKA-le isikustatud kaardikasutuse ajalugu, on jääkrisk väike. Kui tehnilise lahenduse rakendamisel ilmneb täiendav isikustatud andmevahetus või andmete säilitamine, tuleb selle töötlemise eesmärki, õiguslikku alust, vajalikkust ja riske täiendavalt hinnata.

Euroopa Liidu õigusaktiga määratakse kindlaks füüsiliste kaartide ruutkoodis sisalduv minimaalne andmekoosseis. Euroopa puudega inimese kaardi puhul hõlmab see muu hulgas kaardiomaniku ees- ja perekonnanime, kaardi seerianumbrit ja kehtivusaega, parkimiskaardi puhul kaardi seerianumbrit ja kehtivusaega ning mõlema kaardi puhul kontrollimiseks vajalikke tehnilisi andmeid. Ruutkoodi kontrollimisel saadud isikuandmeid ei tohi pärast kontrolli lõppemist säilitada.

6.3.3. Väärkasutusega seotud andmevahetus

Direktiiv kohustab liikmesriike vältima kaartide võltsimist ja pettust ning näeb ette, et teises liikmesriigis antud kaardi tõsise või süstemaatilise väärkasutuse korral teavitatakse kaardi andnud liikmesriiki ja vahetatakse väärkasutuse kohta teavet.

Eelnõu kohaselt antakse selle ülesande täitmiseks SKA-le õigus saada ja edastada kaardi väärkasutuse kontrollimiseks vajalikku teavet. Seletuskirja kohaselt on andmevahetus seotud konkreetse kaardi kehtetuks tunnistamise või teise liikmesriigi pädeva asutuse teavitamise vajadusega.

Peamine oht on see, et väärkasutuse kahtluse korral edastatakse ebavajalikke tervise- või muid isikuandmeid või ebaõige teabe alusel kaasneb inimesele negatiivne tagajärg, näiteks kaardi kehtetuks tunnistamine. Esialgne risk on keskmine.

Riski maandamiseks seotakse andmete saamine ja edastamine konkreetse seadusest tuleneva eesmärgiga ning lubatakse töödelda ainult selle eesmärgi saavutamiseks vajalikku andmekoosseisu. Andmevahetus peab toimuma turvaliste kanalite kaudu ning enne inimese

õigusi kahjustava otsuse tegemist tuleb kontrollida teabe õigsust ja piisavust. Direktiiv rõhutab lisaks, et pettusevastased meetmed peavad austama puudega inimeste õigusi ega tohi põhjustada nende stigmatiseerimist. Nende meetmete rakendamisel on jääkrisk väike.

6.3.4. Euroopa puudega inimese parkimiskaart

Parkimiskaardi puhul on muudatus Euroopa puudega inimese kaardist erinev, sest senise parkimiskaardi annavad kohaliku omavalitsuse üksused, kuid Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmine koondatakse SKA-sse. Tsentraliseerimine võimaldab saada ülevaate tegelikult kehtivatest parkimiskaartidest ja kaotada kohalike omavalitsuste käsitsi vormistatavate kaardivarude süsteemi.

Andmetöötluse tsentraliseerimine suurendab ühe vastutava töötleja valduses olevate parkimiskaardi andmete hulka, kuid ei tähenda tingimata inimese kohta töödeldava andmekoosseisu suurenemist. Euroopa parkimiskaardile ei kanta enam fotot ega allkirja, mis sisalduvad senisel parkimiskaardil. Direktiiv määrab ka Euroopa puudega inimese parkimiskaardi väljaandja vastutavaks töötlejaks ning kohustab tagama andmete turvalisuse, tervikluse, autentsuse ja konfidentsiaalsuse.

Peamine oht tuleneb andmete tsentraliseerimisest. Turvaintsidendi või põhjendamatu juurdepääsu korral võib mõjutatud inimeste arv olla suurem kui hajutatud kohaliku menetluse puhul. Esialgne risk on keskmine.

Riski maandavad rollipõhine ja isikustatud juurdepääs, logimine, kasutajaõiguste regulaarne kontroll ning SKA infosüsteemidele kohaldatavad ühtsed infoturbe- ja andmekaitsemeetmed. Samuti vähendab riski kaardile füüsiliselt kantavate isikuandmete väiksem koosseis. Nende meetmete rakendamisel on jääkrisk väike.

6.3.5. Kokkuvõttev hinnang

Kavandatud muudatustega ei kaasne tervikuna isikuandmete töötlemise ulatuse olulist suurenemist. Euroopa puudega inimese kaardi puhul jätkub sisuliselt senine kaardi andmisega seotud andmetöötlus. Lisatingimus on foto, mis saadakse riigil juba olemas olevast andmekogust, kuid samal ajal ei kanta uuele kaardile senisel kaardil nähtavaid puude raskusastme ja puude liigi andmeid. Euroopa puudega inimese parkimiskaardi puhul koondub andmine kohaliku omavalitsuse üksustelt SKA-sse, kuid kaardile kantavate andmete koosseis väheneb.

Uued andmekaitsealased küsimused tulenevad eelkõige kaardi elektroonilisest valideerimisest ning väärkasutusega seotud piiriülesest teabevahetusest. Valideerimise tehnilised ja EL-i tasandi andmekaitsemeetmed kujundatakse Euroopa Komisjoni loodavas ühises tehnilises lahenduses, samas kui Eesti ülesanne on tagada valideerimise piisavalt täpne õiguslik alus, eesmärgipiirang, õigustatud kasutajate ring ning eriliiki isikuandmete töötlemiseks vajalikud kaitsemeetmed.

Mõjuhinnangus tuvastatud peamiste ohtude esialgne tase on keskmine. Eelnõus ette nähtud eesmärgi- ja andmekoosseisu piirangute ning kirjeldatud organisatsiooniliste ja tehniliste meetmete nõuetekohasel rakendamisel vähenevad riskid madalale ehk vastuvõetavale tasemele. Seetõttu on kavandatud meetmed praegu teada oleva töötlemise puhul piisavad andmesubjektide õigustele ja vabadustele tekkivate ohtude maandamiseks.

Valideerimisrakenduse lõpliku tehnilise lahenduse selgumisel tuleb mõjuhinnangut selles osas ajakohastada, kui selgub, et valideerimisel toimub täiendav isikustatud andmevahetus, tekib kaardi kasutamise ajalugu või säilitatakse valideerimislogides isikuandmeid. Sellisel juhul tuleb eraldi hinnata nende andmete töötlemise eesmärki, õiguslikku alust, säilitamistähtaega ja juurdepääsu ning riskide maandamise meetmeid.

6.4 Mõju halduskoormusele

Kokkuvõttes vähendab eelnõukohane seadus eraisikute halduskoormust. Ettevõtjatele ja teistele teenuseosutajatele kaasneb vähene halduskoormus seoses olemasolevate eritingimuste või eeliskohtlemise kohta teabe ligipääsetaval kujul avaldamisega. Avaliku sektori teenuseosutajatele võib sama kohustusega kaasneda vähene täiendav töökoormus. Valideerimisrakenduse kasutamine on eritingimusi või eeliskohtlemist pakkujale vabatahtlik, mistõttu ei ole ettevõtjatele kaasnev halduskoormus eeldatavalt oluline.

6.4.1. Euroopa puudega inimese kaardi füüsilise versiooni taotlemine

Halduskoormus EL PIK taotlemisel puudega inimestele piiratud ulatuses suureneb. Euroopa puudega inimese kaardi digitaalne versioon luuakse puude tuvastamisel automaatselt, kuid füüsiline kaart antakse taotluse alusel. Seetõttu peab inimene, kes soovib kasutada ka füüsilist kaarti, avaldama selle saamiseks eraldi soovi. Võrreldes automaatselt loodava digitaalse kaardiga kaasneb sellega lisatoiming. Halduskoormuse suurenemine on siiski piiratud, kuna füüsilise kaardi taotlemine on inimese enda valik ning eraldi ulatuslikku menetlust selleks ei looda.

6.4.2. Euroopa puudega inimese kaardi sidumine puude tuvastamise menetlusega

EL PIK andmise automaatne sidumine puude tuvastamise menetlusega vähendab puudega inimeste halduskoormust. Euroopa puudega inimese kaardi andmine seotakse olemasoleva puude raskusastme tuvastamise menetlusega. SKA saab kasutada kaardi andmisel juba olemas olevaid andmeid, menetlusi ja infosüsteeme ning inimese jaoks ei looda puude staatuse tõendamiseks eraldi uut menetlust.

See tähendab, et inimene ei pea Euroopa puudega inimese kaardi saamiseks üldjuhul uuesti tõendama asjaolusid, mis on SKA-le puude raskusastme menetlusest juba teada.

6.4.3. Euroopa puudega inimese kaardile foto saamine riiklikust andmekogust

Riiklikes andmekogudes juba oleva foto kasutamine vähendab puudega inimeste halduskoormust. Euroopa puudega inimese kaardile kantakse foto, kuid inimene ei pea selleks uut fotot esitama. SKA saab kasutada isikut tõendavate dokumentide andmekogus juba olemas olevat näokujutist või fotot. See väldib dubleerivat andmete esitamist ning vähendab kaardi taotleja toiminguid.

6.4.4. Euroopa puudega inimese parkimiskaardi taotlemise koondamine SKA-sse

Parkimiskaardi andmise koondamine puuet tuvastava asutuse juurde vähendab puudega inimeste halduskoormust. Euroopa puudega inimese parkimiskaardi andmine viiakse kohaliku omavalitsuse üksustelt SKA-sse. Teenusedisaini kohaselt on eesmärk korraldada Euroopa puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi taotlemine ning andmine võimalikult ühtselt ja ühest

kohast. See vähendab vajadust pöörduda sama puude staatusega seotud dokumentide saamiseks eri asutuste poole.

Parkimiskaardi taotlemine ise ei ole uus kohustus, sest ka senist parkimiskaarti peab inimene taotlema. Muutub eelkõige pädev asutus.

6.4.5. Euroopa puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi vastastikune tunnustamine

Euroopa puudega inimese kaardi ja Euroopa puudega inimese parkimiskaardi vastastikune tunnustamine vähendab inimese halduskoormust teistes liikmesriikides viibimisel. Inimene ei pea teises liikmesriigis puudega inimestele pakutavate eritingimuste, soodustuste või parkimisõiguste kasutamiseks läbima uut puude staatuse tunnustamise menetlust ega taotlema kohalikku kaarti. Teise liikmesriigi kaart võimaldab kasutada Eestis vastavaid parkimisõigusi ilma täiendavat kohalikku parkimiskaarti taotlemata.

6.4.6. Kokkuvõte

Halduskoormuse suurenemine kaasneb eelkõige juhul, kui inimene soovib automaatselt loodava digitaalse Euroopa puudega inimese kaardi kõrval ka füüsilist kaarti, mille saamiseks tuleb esitada taotlus.

Halduskoormus väheneb Euroopa puudega inimese kaardi andmise olemasoleva puude tuvastamise menetlusega sidumise, olemasoleva foto kasutamise, EL PIK-i ja EL PAK-i menetluste koondamise ning Euroopa kaartide piiriülese vastastikuse tunnustamise tõttu.

Kokkuvõttes vähendab eelnõukohane seadus eraisikute halduskoormust, kuna uute kohustuste lisandumine on minimaalne.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/2841, millega luuakse Euroopa puudega inimese kaart ja Euroopa puudega inimese parkimiskaart, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/2842, millega laiendatakse direktiivi (EL) 2024/2841 liikmesriigis seaduslikult elavatele kolmanda riigi kodanikele, ülevõtmine PISTS-i, liiklusseadusesse, muuseumiseadusesse ja ühistranspordiseadusesse toob kaasa lisakulud. IT-arendustele vajalikud lisakulud on plaanitud katta välisvahenditest (v.a IT-süsteemide ülalpidamiskulu), ülejäänud kulud liigituvad direktiivist tulenevate lisakulude alla ja nende jaoks tehakse RES2028–2031 protsessis lisataotlus.

Tabel 5. Seaduse rakendamisega seotud kulud

Tegevus	2027	2028	2029	2030	2026-2030	Katteallikas
SOTSIAAL-KINDLUSTUSAMETi kulud kokku		**203 873**	**351 045**	**260 645**	**815 563**	
Füüsilise Euroopa Liidu puudega isiku kaardi ja parkimiskaardi trükkimise ja saatmisega kaasnev kulu (KM-ta)		35 000	70 000	70 000	175 000	SKA piirmääraga eelarve
		85 600	182 500	92 100	360 200	RES 2028-2031 lisataotlus
		120 600	**252 500**	**162 100**	**535 200**	**Kokku kaartide kulud**

Tegevus	2027	2028	2029	2030	2026-2030	Katteallikas
SKA tööjõukulu direktiivist tulenevate täiendavate ülesannete tegemiseks		15 273	30 545	30 545	76 363	SKA piirmääraga eelarve
		68 000	68 000	68 000	204 000	RES 2028-2031 lisataotlus
		83 273	**98 545**	**98 545**	**280 363**	**Kokku tööjõukulud**
TEHIKu kulud kokku	**791 632**	**791 632**	**1 013 632**	**250 000**	**2 846 896**	
IT lahenduste ühekordne arenduskulu (KM-ta)	494 000	494 000	466 000		1 454 000	Välisvahendid (TAT "Kogukonnapõhise toetatud eluaseme toetamine")
IT arendustega seotud tööjõukulu SKA	141 632	141 632	141 632		424 896	Välisvahendid (TAT " Kogukonnapõhise toetatud eluaseme toetamine ")
IT arendustega seotud tööjõukulu TEHIK	156 000	156 000	156 000		468 000	Välisvahendid (TAT " Kogukonnapõhise toetatud eluaseme toetamine ")
IT süsteemide ülalpidamise kulu (KM-ta)			250 000	250 000	500 000	RES 2028-2031 lisataotlus
SoMi asutuste kulud kokku	**791 632**	**995 505**	**1 364 677**	**510 645**	**3 662 459**	
sh SoMi lisavajadus		153 600	500 500	410 100	1 064 200	RES 2028-2031 lisataotlus
KULTUURI-MINISTEERIUMi kulud kokku		**6 740**	**13 480**	**13 480**	**33 700**	
Muuseumiseaduses direktiivi ülevõtmisega kaasnev piletitulu vähenemine		6 740	13 480	13 480	**33 700**	RES 2028-2031 lisataotlus
REGIONAAL- JA PÕLLUMAJANDUS-MINISTEERIUMi kulud kokku		**12 500**	**25 000**	**25 000**	**62 500**	
Ühistranspordiseaduses direktiivi ülevõtmisega kaasneva hüvitatava sõidusoodustuse kulu suurenemine		12 500	25 000	25 000	**62 500**	RES 2028-2031 lisataotlus
Kõik kulud KOKKU	**791 632**	**1 014 745**	**1 403 157**	**549 125**	**3 758 659**	
sh lisavajadus		172 840	538 980	448 580	1 160 400	

SKA

Seaduse rakendamisel hakkab SKA alates 01.06.2028 andma nii Euroopa puudega inimese kaarti kui ka Euroopa puudega inimese parkimiskaarti. Seejuures on parkimiskaardi andmine SKA-le uus kohustus, sest siiani hankis SKA küll parkimiskaardi toorikud, kuid kaarte annavad kohalikud omavalitsused. Võrreldes praeguse puudega inimese kaardi ja parkimiskaardiga muutub füüsiliste kaartide hind kallimaks, sest mõlema kaardi nõuded on võrreldes riigisisese kaardiga rangemad (nt on Euroopa puudega inimese kaardil inimese foto ja kaardil on punktkiri). Euroopa puudega inimese kaardile lisandub füüsilise kaardi kõrval ka digikaart. Eesmärk on soodustada eelkõige digikaardi kasutamist, kuid direktiivist tulenevalt peab

inimesel olema soovi korral võimalik saada ka füüsiline kaart. Uutele nõuetele vastavate kaartide andmise lisakulu (sisaldab nii trükkimist, personaliseerimist kui ka postitamist) on 2028. aastal 85 600 eurot, 2029. aastal 182 500 eurot ja alates 2030. aastast 92 100 eurot. Lisaks suureneb SKA töökoormus, sest SKA võtab üle kohalike omavalitsuste rolli parkimiskaartide andjana. Töökoormus suureneb ka direktiivist tulenevate kohustuste võrra, sest tekib kohustus suurendada teadlikkust kaardi olemasolust nii võimalike kaardi kasutajate kui ka võimalike soodustuse pakkujate seas. Tööjõukulude lisavajadus on 68 000 eurot aastas (püsikulu). SKAga seotud kulud on aastatel 2028–2030 kokku hinnanguliselt 815 563 eurot. Sellest 251 363 eurot kaetakse SKA olemasolevast eelarvest ning 564 200 euro ulatuses esitatakse lisataotlus RES 2028–2031 protsessis. Kui RES 2028–2031 protsessis lisataotlust ei rahuldata, vaadatakse üle asutuse tegevused ja otsitakse võimalusi leida eelarveline kate Sotsiaalministeeriumi valitsemisala seest prioriteetide ümberseadmisega.

TEHIK

Eelnõu rakendamiseks on vajalikud arendused eelkõige SKA infosüsteemis SKAIS ja selle iseteeninduses. EL PIK puhul arendatakse välja kaardi digitaalne versioon ning selle kasutamiseks vajalikud sertifikaatide ja elektroonilise templi lahendused. Samuti luuakse kontrollrakendus kaardi kehtivuse kontrollimiseks, tühistatud kaartide andmete haldamise ja teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele edastamise funktsionaalsus ning võimalus koondada teavet tuvastatud võltsingute kohta. EL PAK jaoks luuakse SKAIS-is kaardi taotlemise, menetlemise ja andmise funktsionaalsus ning samuti sertifikaatide, elektroonilise templi, kontrollrakenduse ja tühistatud kaartide andmete haldamisega seotud lahendused. Nii EL PIK-i kui ka EL PAK-i kasutuselevõtuks täiendatakse SKAIS-i iseteenindust, et kasutajale oleksid nähtavad temaga seotud ajakohased kaardiandmed. Vajalike andmete saamiseks ja edastamiseks arendatakse SKAIS-i andmevahetust teiste infosüsteemidega. Tervise infosüsteemi kesksüsteemiga (TIS) luuakse andmevahetus ajutise parkimiskaardi andmiseks vajalike andmete saamiseks ning Politsei- ja Piirivalveametiga (PPA) kaardi valmistamiseks vajaliku foto saamiseks. Lisaks luuakse ametnikule võimalus laadida puudega inimese kaardi jaoks isiku foto SKAIS-i ning arendatakse andmevahetus kaardi valmistajaga kaartide trükkimiseks vajalike andmete edastamiseks. Samuti valmistatakse ette *EUDI Walletiga* liidestumise ja andmevahetuse võimekus. Arendustele tehakse vastuvõtutestimine, sealhulgas ligipääsetavuse (WCAG) ja turvalisuse testid. Eelnõu rakendamiseks uut eraldiseisvat infosüsteemi ei looda. Vajalikud lahendused realiseeritakse SKAIS-i eraldiseisvate mikroteenustena, kasutades võimaluse korral olemasolevaid funktsionaalsusi ja täiendades neid uute nõuete täitmiseks.

Direktiivi ülevõtmiseks vajalike IT-lahenduste ühekordne arenduskulu on kokku 1 454 000 eurot, millele lisandub käibemaks ja arendustega seotud SKA ja TEHIKu tööjõukulud kokku 892 896 eurot. Nimetatud kulud kogusummas 2 346 896 eurot kaetakse ELi struktuurivahenditest. Alates 2029. aastast lisandub IT-süsteemide ülalpidamise püsikulu 250 000 eurot aastas, mille katmiseks esitatakse lisataotlus RES 2028–2031 protsessis. Kui RES 2028–2031 protsessis lisataotlust ei rahuldata, vaadatakse üle asutuse tegevused ja otsitakse võimalusi leida eelarveline kate Sotsiaalministeeriumi valitsemisala seest prioriteetide ümberseadmisega.

Kultuuriministeerium

Muuseumiseaduse muudatustega laiendatakse tasuta riigimuuseumi külastamise õigust raske nägemispuudega Euroopa puudega inimese kaardi omanikele ja nende saatjatele. Seetõttu väheneb riigimuuseumide piletitulu hinnanguliselt 6740 euro võrra 2028. aastal ning

13 480 euro võrra aastatel 2029 ja 2030. Kokku on piletitulu vähenemise mõju aastatel 2028-2030 hinnanguliselt 33 700 eurot, mida taotletakse lisakuluna RES2028–2031 protsessis. Kui RES 2028–2031 protsessis lisataotlust ei rahuldata, vaadatakse üle asutuse tegevused ja otsitakse võimalusi leida eelarveline kate Kultuuriministeeriumi valitsemisala seest prioriteetide ümberseadmisega.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Ühistranspordiseaduse muudatustega laiendatakse tasuta sõidu ja saatja sõidusoodustuse õigust sügava puudega laste saatjatele ning viiakse puudest tulenevate sõidusoodustuste tõendamise alused kooskõlla Euroopa puudega inimese kaardi süsteemiga. 2025. aasta lõpu puude raskusastme inimeste statistika põhjal suureneb muudatuse tulemusel tasuta sõidu õigusega inimeste arv kuni 10 302[8] võrra. Muudatustega kaasneb riigieelarvest hüvitatavate sõidusoodustuste kulu suurenemine Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hinnangul 12 500 euro võrra 2028. aastal ning 25 000 euro võrra aastatel 2029 ja 2030. Kokku on mõju aastatel 2028–2030 hinnanguliselt 62 500 eurot, mida taotletakse lisakuluna RES2028–2031 protsessis. Kui RES 2028–2031 protsessis lisataotlust ei rahuldata, vaadatakse üle asutuse tegevused ja otsitakse võimalusi leida eelarveline kate Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala seest prioriteetide ümberseadmisega.

Kui eespool nimetatud asutustele lisaraha ei eraldata, ei ole võimalik tagada eelnõuga ette nähtud kohustuste nõuetekohast täitmist, mistõttu kaasneb risk Euroopa Komisjoni rikkumismenetluse algatamiseks. Varasemates Eesti suhtes tehtud otsustes on ühekordne põhisumma olnud suurusjärgus 400 000–500 000 eurot ning karistusmakse 1500–3000 eurot päevas kuni rikkumise lõpetamiseni.

Seadusemuudatustega tulusid ei kaasne.

8. Rakendusaktid

8.1. Seaduse vastuvõtmisel tuleb muuta järgmisi määrusi:

1) sotsiaalministri 18. juuni 2019. a määrus nr 43 „Puudega isiku kaardile ja pensionitunnistusele kantavate andmete loetelu ning kaardi väljastamise kord“, millega kehtestatakse Euroopa puudega inimese kaardi füüsiline ja digitaalne vorm, tehniline kirjeldus, kaardile kantavad andmed ning kaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise kord. Sama volitusnormiga kehtestatakse ka Euroopa puudega inimese kaardi väärkasutuse, kehtetuks tunnistatud kaartide teabevahetuse ning teiste liikmesriikide pädevate asutuste teavitamise täpsem kord;
2) sotsiaalministri 23. detsembri 2010. a määrus nr 90 „Liikumispuudega või pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaardi vorm ja väljaandmise tingimused“, millega kehtestatakse Euroopa puudega inimese parkimiskaardi vorm, tehniline kirjeldus, kaardile kantavad andmed ning parkimiskaardi andmise ja kehtetuks tunnistamise kord. Sama volitusnormiga kehtestatakse ka Euroopa puudega inimese parkimiskaardi väärkasutuse, kehtetuks tunnistatud kaartide teabevahetuse ning teiste liikmesriikide pädevate asutuste teavitamise täpsem kord;
3) regionaalministri 20. juuni 2024. a määrus nr 40 „Avaliku teenindamise lepingu alusel teostatava liiniveo kõrgeim piletihind sõitjateveol bussiliikluses maakonnaliinil ja kaugliinil

[8] A-tähe kasutuselevõtuga lisanduvad tasuta sõidu õiguse saajate hulka avalikel liinidel raske nägemispuudega täisealiste saatjad (2696 inimest) ning kommertsliinidel sügava puudega inimeste saatjad (7606 inimest). Viimaste hulka ei arvestata sügava nägemispuudega inimeste saatjaid, kellel on tasuta sõidu õigus juba praegu.

ning sõidusoodustused“. Määruse muutmine on vajalik eelnõuga kavandatavate ühistranspordiseaduse muudatuste rakendamiseks;
4) majandus- ja taristuministri 25. septembri 2015. a määrus nr 120 „Avaliku teenindamise lepingu alusel teostataval liiniveol sõitja kõrgeim piletihind, sõiduki ja selle haagise piletihinnad ning sõidusoodustused Kuivastu-Virtsu, Rohuküla-Heltermaa ja Sõru-Triigi parvlaevaliinidel“. Määruse muutmine on vajalik eelnõuga kavandatavate ühistranspordiseaduse muudatuste rakendamiseks;
5) majandus- ja taristuministri 30. aprilli 2021. a määrus nr 20 „Avaliku teenindamise lepingu alusel teostataval liiniveol sõitja kõrgeim piletihind, sõiduki ja selle haagise piletihinnad ning sõidusoodustused Eesti mandri ja väikesaarte vahelistel laevaliinidel“. Määruse muutmine on vajalik eelnõuga kavandatavate ühistranspordiseaduse muudatuste rakendamiseks.
6) sotsiaalkaitseministri 30. jaanuari 2019. a määrus nr 2 „Sotsiaalkindlustusameti põhimäärus“, millega sätestatakse Sotsiaalkindlustusameti ülesanded Euroopa puudega inimese kaardi ja Euroopa puudega inimese parkimiskaardi olemasolust ja kasutamise võimalustest teadlikkuse suurendamisel ning avaliku sektori asutuste ja eraettevõtjate julgustamisel pakkuda kaartide alusel vabatahtlikult eritingimusi ja eeliskohtlemist. Samuti sätestatakse Sotsiaalkindlustusameti kohustus teha kaartide andmise, kehtivusaja lõppemisel uue kaardi saamise, asendamise ja kehtetuks tunnistamise tingimusi käsitlev teave tasuta, selgelt ja kergesti ligipääsetaval viisil kättesaadavaks ning tagada kaartidega seotud teabe kättesaadavus ligipääsetavas vormingus ja vajaduse korral abistaval kujul.

8.2. Seaduse vastuvõtmisel tuleb kehtestada uus sotsiaalministri määrus PISTS § 14^5 lõike 6 ja LS § 167^3 lõike 6 alusel „Valideerimisrakenduse kasutamise ning sellele juurdepääsu andmise, peatamise ja lõpetamise täpsem kord“. Määrus on vajalik, et reguleerida Euroopa puudega inimese kaardi ja Euroopa puudega inimese parkimiskaardi valideerimiseks loodava valideerimisrakenduse kasutamise tingimusi ning tagada rakendusele juurdepääsu omavate isikute ühetaoline kohtlemine, andmete turvaline töötlemine ja isikuandmete kaitse. Määrusega sätestatakse kasutajate registreerimise kord, kasutajate õigused ja kohustused, juurdepääsu andmise, peatamise ja lõpetamise tingimused ning andmetöötlusega seotud täpsemad nõuded. Rakendusakti kavandit ei ole võimalik eelnõule lisada, kuna regulatsiooni täpne sisu sõltub Euroopa Komisjoni vastuvõetavast rakendusaktist.

Rakendusaktide kavandid on esitatud seletuskirja lisas 1.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2028. aasta 1. juunil, sest tegu on Euroopa puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi direktiivi ülevõtmisega seotud eelnõu punktidega, milleks on vajalikud nii IT-arendused, tööprotsesside muudatused (sh uue vormiga kaartide andmine) kui ka aeg muudatusest mõjutatud osapoolte teavitamiseks ja ettevalmistamiseks.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu koostamisel konsulteeriti huvirühmadega peamiselt Trinidad Wiseman OÜ poolt 2026. aasta esimesel poolaastal tehtud teenusedisaini analüüsi käigus, mille eesmärk oli direktiividest tulenevaid nõudeid arvestades välja töötada terviklik tulevikulahendus Euroopa puudega inimese kaardi ja parkimiskaardi andmiseks ning valideerimiseks. Teenusedisaini analüüsi raames korraldati sihtrühma esindajate ja teiste seotud osapooltega individuaalintervjuud, fookusgrupid ja töötoad.

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu 26-0948 ning arvamuse avaldamiseks järgmistele asutustele ja organisatsioonidele: Eesti Töötukassa, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Õiguskantsleri Kantselei, Eesti Pimedate Liit, Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit, Tallinna Transpordiamet, Tallinna Munitsipaalpolitsei Amet, Eesti Perearstide Selts, Eesti Kurtide Liit ja Eesti Vaegkuuljate Liit.

Kooskõlastamise käigus esitatud tagasiside ning teave märkuste arvestamise või mittearvestamise kohta on esitatud seletuskirja lisas 2 olevas kooskõlastustabelis.

Algatab Vabariigi Valitsus 16. novembril 2026. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)
Heili Tõnisson
Valitsuse nõunik